

НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗНИКНЕННЯ БЕЗВІСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

**НА СХОДІ УКРАЇНИ
В 2014–2018 рр.**

ЗМІСТ

Список використаних скорочень	3
Резюме	4
Вступ	6
1. Правова кваліфікація насильницьких зникнень	7
2. Зведені дані щодо безвісти зниклих на території воєнного конфлікту	8
3. Насильницькі зникнення в ОРДЛО	10
4. Насильницькі зникнення на контрольованій урядом території Донецької та Луганської областей	13
5. Короткий огляд проблем застосування державою деяких статей Конвенції	16
6. Порушення статті 17 Конвенції	17
7. Насильницькі зникнення з метою створення т. зв. «обмінного фонду»	21
8. Насильницькі зникнення, викрадення і виманювання осіб з території України, яких переслідує РФ	24
9. Рекомендації	28
<i>Додаток 1</i>	
Короткий опис деяких зникнень на окупованих територіях Донецької та Луганської областей	29
<i>Додаток 2</i>	
Короткий опис деяких зникнень на підконтрольних територіях Донецької та Луганської областей	41

Насильницькі зникнення в Україні та зникнення безвісти під час воєнного конфлікту. —
Харків: 2018. — 48 с.

Автори дослідження:

Юрій Асєєв (додатки 1, 2), Анастасія Єгорова (додатки 1, 2), Борис Захаров (п. 8), Євген Захаров
(Резюме, Вступ, пп. 1–7, 9, додатки 1, 2), Яніна Смелянська (Додатки 1, 2), Геннадій Токарев (п. 6).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

АТО — антитерористична операція;
ВРУ — Верховна Рада України;
ВЦА — військово-цивільна адміністрація;
ГО — громадська організація;
ДМС — Державна міграційна служба;
ДПС — Державна прикордонна служба;
ЗСУ — Збройні сили України;
КК — Кримінальний кодекс;
КПК — Кримінальний процесуальний кодекс;
КПВВ — контрольний пункт в'їзду-виїзду;
МВС — Міністерство внутрішніх справ;
МКС — Міжнародний кримінальний суд;
ЛР — лінія розмежування;
НЗФ — незаконні збройні формування;
НПУ — Національна поліція України;
ОБСЕ — Організація з безпеки і співробітництва в Європі;
ОРДЛО — окуповані райони Донецької та Луганської областей;
РФ — Російська Федерація;
СБУ — Служба безпеки України;
Т. зв. «ЛНР» — так звана Луганська народна республіка;
Т. зв. «ДНР» — так звана Донецька народна республіка;
УВКПЛ — Управління Верховного комісара ООН з прав людини;
УГСПЛ — Українська Гельсінкська спілка з прав людини;
ФСБ — Федеральна служба безпеки РФ;
ХПГ — Харківська правозахисна група.

РЕЗЮМЕ

17 червня 2015 року Україна приєдналася до Міжнародної конвенції про захист всіх осіб від насильницьких зникнень, але за три роки нічого так і не було зроблено для імплементації Конвенції до внутрішнього законодавства та практики його застосування. Відсутність в національному законодавстві належної правової кваліфікації насильницьких зникнень не дає можливості для адекватного застосування положень вищезгаданої Конвенції.

Проблема насильницьких зникнень є однією з найбільш серйозних в царині прав людини в Україні. Вони здійснювалися і бойовиками НЗФ в ОРДЛО, і підрозділами українських державних структур на підконтрольній уряду території. Різниця в тому, що в ОРДЛО нема куди скажитися, і ці злочини залишалися цілком безкарними. На підконтрольній території після створення воєнної прокуратури в таких випадках відкривалися кримінальні провадження за заявами різних суб'єктів, хоча розслідування загалом не можна визнати ефективними.

З листопада 2015 року насильницькі зникнення на підконтрольній території нами не зафіксовані (окрім зникнень, здійснених СБУ для обміну). В ОРДЛО у 2014 році вони відбувалися щоденно. Після переходу воєнного конфлікту в фазу низької інтенсивності кількість зникнень зменшилася, але вони залишаються частими. Про долю зниклих не повідомляється. Лише через певний період, який може тривати від декількох годин до декількох місяців або навіть більше, зниклих впізнають в тілах загиблих із слідами насильства, або з'ясовується, що зниклий знаходиться під вартою під контролем т. зв. МДБ.

Відсутність єдиної методології визначення зниклих безвісти, а також координації між різними державними органами привела до появи різних даних щодо числа зникнень у зоні воєнного конфлікту — від декількох сотень до декількох тисяч людей. 15 лютого 2015 року МВС оприлюднило список з даними 1331 зниклих безвісти в зоні воєнного конфлікту. За даними Управління НПУ в Донецькій області з квітня 2014 року до початку 2017 року на підконтрольній території Донецької області зникли безвісти 2727 чоловік, доля 1053 з них невідома. За даними Луганської обласної ВЦА на території області розшукується 1205 осіб, знайдено 633 людини, доля 572 залишається невідомою. Менша кількість зниклих безвісти за оцінкою СБУ — 403 людини. Усі ці дані стосуються підконтрольної території. Надати оцінку кількості зниклих в ОРДЛО не видається можливим.

Багато зниклих безвісти можуть бути загиблими, а їхні тіла або взагалі не знайдені, або не ідентифіковані. Станом на 1 квітня 2018 року залишаються не ідентифікованими 307 загиблих.

У базі даних ГО «Мирний берег» зібрані дані про 28 78 зниклих без вісти за весь час воєнного конфлікту. На кінець травня 2018 року в базі даних нараховується 1148 зниклих, з них військових — 150, цивільних — 998. Невпізнаних загиблих — 152. За даними «Служби розшуку дітей» ГО «Магнолія», в 2014–2018 рр. у Донецькій області зникло 102 дитини, з них досі в розшуку — 7 дітей, у Луганській області — 123 дитини, зараз в розшуку не залишилось жодної.

СБУ несе відповідальність за насильницькі зникнення з метою обміну на військовополонених та цивільних заручників, яких утримують під вартою в ОРДЛО. Йдеться про те, що СБУ формує так званий «обмінний фонд»: шукає людей, які причетні до скоєння злочинів, пов'язаних з сепара-

тизмом, державною зрадою, тероризмом та інших, які є в підслідності СБУ, затримує їх і пропонує обмін на заручників в ЛНР та ДНР замість кримінального переслідування та великих строків покарання. Затримані, як правило, погоджуються на обмін. Тоді їх вивозять в невідомі місця попереднього ув'язнення СБУ, яких за законом у СБУ бути не може, де тримають до обміну без будь-якої комунікації із зовнішнім світом. Де саме знаходяться ці «таємні тюрми СБУ» — незрозуміло. Окремі свідчення та звіти міжнародних організацій вказують на камери в управліннях СБУ східних міст України.

26 травня 2017 року до ВРУ був внесений законопроект № 6521, який передбачає створення установ попереднього тримання під вартою, підпорядкованих СБУ. Фактично він пропонує об'єднати в одному органі влади — СБУ — функції проведення розслідування та утримання під вартою, тобто повернутись до інквізиційних практик поводження з ув'язненими колишнього СРСР. Цей законопроект, на наше глибоке переконання, необхідно обов'язково відхилити.

Спостерігалися також насильницькі зникнення та передача шукачів притулку в Україні до РФ та інших країн. У деяких випадках до цих зникнень була прямо причетна СБУ.

ВСТУП

17 червня 2015 року Україна приєдналася до Міжнародної конвенції про захист всіх осіб від насильницьких зникнень¹ (надалі — Конвенція) і зобов’язана дотримуватися усіх її норм. До триріччя приєднання Харківська правозахисна група підготувала доповідь про стан виконання Українською державою цієї Конвенції.

За статтею 2 цієї Конвенції *«насильницьким зникненням вважається арешт, затримання, викрадення чи позбавлення волі в будь-якій іншій формі представниками держави чи особами або групами осіб, які діють з дозволу, за підтримки чи за згодою держави, при подальшій відмові визнати факт позбавлення волі або приховування даних про долю чи місцезнаходження зниклої особи, унаслідок чого цю особу залишено без захисту закону»*. За міжнародним правом насильницьке зникнення є злочином, а якщо практика насильницьких зникнень є широко поширеною чи систематичною, — навіть злочином проти людяності. За ч. 2 статті 1 Конвенції *«Жодні виключні обставини, якими б вони не були, чи то стан війни або загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи інший надзвичайний стан, не можуть слугувати виправданням насильницького зникнення»*.

Насильницькі зникнення спостерігалися в Україні та розглядаються в цій доповіді в таких площинах:

- на окупованій території Донецької та Луганської областей, здійснені незаконними воєнними формуваннями;
- на контрольованій урядом території Донецької та Луганської областей, здійснені воєнними частинами ЗСУ та іншими збройними формуваннями;
- на контрольованій урядом території, здійснені СБУ;
- зникнення шукачів притулку, які переслідуються РФ.

Джерелами інформації для цієї доповіді були, по-перше, щоденні офіційні повідомлення про ситуацію в зоні бойових дій, щоденні повідомлення СММ ОБСЄ, регулярні доповіді Місії Верховного комісара ООН з прав людини в Україні, повідомлення різноманітних інформаційних ресурсів, в тому числі сайтів МВС, ГО «Мирний берег», «Блакитний птах», УГСПЛ та інших; по-друге, доповіді на інформаційні запити ХПГ до ОМС та органів влади на підконтрольних територіях щодо зниклих безвісти, по-третє, моніторингові поїздки в населені пункти Донецької та Луганської областей з метою перевірки і уточнення отриманих у відповідях на запити даних, проведення відео-та фотозйомки, інтерв’ювання членів родин безвісти зниклих; і по-четверте, інформаційні ресурси в ОРДЛО та повідомлення інформантів, які мешкають в ОРДЛО. Ми щиро дякуємо всім нашим колегам за дружню та плідну взаємодію.

До доповіді не включено опис насильницьких зникнень на окупованій території АРК, які детально вивчені² правозахисною організацією Крим SOS та іншими ГО.

¹ Закон про приєднання — <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/525-19>
Текст Конвенції — http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_l54/paran2#n2

² http://krymsos.com/files/Насильницькі_зникнення.pdf

1. ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗНИКНЕНЬ

Стаття 4 Конвенції зобов'язує кожну державу-учасницю вжити заходів *«для того, щоб насильницьке зникнення кваліфікувалося як правопорушення в її кримінальному праві»*. Стаття 146 КК України (незаконне позбавлення волі або викрадення людини) стосується насильницьких зникнень, але вона вочевидь не відповідає визначенню в статті 2 Конвенції.

У законопроекті «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» (реєстраційний № 5435-1 від 5 грудня 2016 року) точно відтворені визначення насильницького зникнення та абсолютна заборона цього міжнародного злочину (статті 1 та 2 Конвенції), а також міститься заборона таємного утримання під вартою (ч. 1 статті 17 Конвенції). Законопроект передбачає співробітництво органів, уповноважених на облік та/або розшук осіб, зниклих безвісти, з Комітетом з насильницьких зникнень, створеним відповідно до Конвенції. Законопроект додає до КК України статтю 146¹ такого змісту:

«Стаття 146¹. Насильницьке зникнення.

1. Арешт, затримання, викрадення чи позбавлення людини волі в будь-якій іншій формі, скоєне посадовою особою держави під час виконання нею своїх службових обов'язків або перебування в якості особи, що здійснює публічну службу в інший спосіб, при подальшій відмові визнати факт такого арешту людини або її затримання, або викрадення чи позбавлення людини волі в будь-якій іншій формі або приховування даних про її долю чи місцеперебування, — караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

2. Віддання наказу або розпорядження про вчинення дій, зазначених у частині першій цієї статті або невжиття начальником, якому стало відомо про вчинення дій, зазначених у частині першій даної статті, його прямими або безпосередніми підлеглими, заходів щодо їх припинення та неповідомлення компетентних органів про злочин, — караються позбавленням волі на строк від п'яти до семи років».

Крім того, додана норма про незастосування строку давності у разі вчинення цього злочину.

18 січня 2018 року парламент ухвалив в першому читанні законопроект з тою ж назвою № 5435 від 22 листопада 2016 року, в якому відсутні вказані норми, але в інших головних аспектах законопроекти дублюються. Законопроект № 5435-1 відхилений, але ці його норми доручено врахувати під час другого читання.

Наразі законопроект готується до другого читання у ВР України.

2. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ЩОДО БЕЗВІСТИ ЗНИКЛИХ НА ТЕРИТОРІЇ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Відсутність єдиної методології визначення зниклих безвісти, координації між різними державними органами привела до появи різних оцінок числа зникнень у зоні воєнного конфлікту — від декількох сотень до декількох тисяч людей.

15 лютого 2015 року МВС оприлюднило³ список з даними 1331 зниклих безвісти в зоні воєнного конфлікту з проханням надати будь-яку інформацію про місцезнаходження вказаних громадян.

За інформацією Управління НПУ Донецької області, надісланою у відповіді на інформаційний запит ХПГ, з квітня 2014 року до початку 2017 року на підконтрольній території Донецької області зникли без вісти 2727 чоловік, доля 1053 з них невідома. За даними Луганської обласної ВЦА, наведеними у відповіді на інформаційний запит ХПГ, з початку проведення АТО в області на контрольованій території розшукується 1205 осіб, знайдено 633 людини, доля 572 залишається невідомою.

Меншу кількість зниклих безвісти з початку воєнного конфлікту на сході назвав⁴ у кінці грудня 2017 року голова СБУ Василь Грицак — 403 людини, включаючи 123 військовослужбовців, членів добровільних батальйонів та силовиків.

Зрозуміло, що багато зниклих безвісти можуть бути загиблими, а їхні тіла або взагалі не знайдені, або не ідентифіковані. Як повідомила⁵ голова Комітету ВРУ з питань охорони здоров'я Ольга Богомолець, станом на 1 квітня 2018 року залишаються не ідентифікованими 307 загиблих. Їх біологічні зразки зберігаються в базі ДНК, яку веде Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС. У цій базі зберігаються ДНК зразків фрагментів невпізнаних тіл, які, за результатами досліджень, належать 861 особі, встановлено особи 554 загиблих.

Слід зауважити, що дані про кількість зниклих безвісти, які оголошуються державними органами, формуються на підставі заяв різних суб'єктів про зникнення до МВС (з 7 листопада 2016 року — до НПУ). Якщо зникла людина не знаходиться протягом трьох діб (зниклі діти — протягом однієї доби), то має відкриватись кримінальне провадження за 115 статтею КК України (умисне вбивство). Якщо людину знаходять, то провадження закривається. Але якщо людина знайшлася в перші дні після зникнення, і провадження не було відкрито, повідомлення про зникнення може залишатися в базі даних МВС. До того ж, ми часто стикалися з ситуацією, коли доля зниклої людини вже з'ясована, але вона все ще перебуває в розшуку.

З іншого боку, якщо заява про зникнення до МВС (НПУ) не подавалася, то воно взагалі не потрапляє до державної статистики. Зокрема, це стосується зникнень в ОРДЛО: про них МВС (НПУ) не повідомляють. В базі даних МВС щодо зниклих безвісти містяться окремі повідомлення про зникнення в Донецькій та Луганській області протягом весни-літа 2014 року, пізніше повідомлень про

³ <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1141400>

⁴ https://www.dialog.ua/ukraine/139595_1513348177

⁵ <http://novosti.dn.ua/news/281540-na-donbasse-ne-mogut-ydentyfycyrovat-307-pogybshykh-nardep>

зникнення на окупованих територіях немає. За даними «уповноваженого з прав людини» т. зв. ДНР Дар'ї Морозової 509 осіб зареєстровані як зниклі безвісти станом на 21 липня 2017 року⁶.

Правозахисні організації збирають дані про зниклих безвісти через безпосередні контакти з родинами зниклих та використовують відкриту базу даних НПУ, а також надсилають інформаційні запити до органів місцевого самоврядування, деякі з яких краще, ніж державні органи, обліковують безвісти зниклих у своїх територіальних громадах.

У базі даних ГО «Мирний берег» зібрані дані про 2878 зниклих без вісти за весь час воєнного конфлікту на сході України, в тому числі 1425 військових, 1453 цивільних, серед останніх 56 дітей. На кінець травня 2018 року в базі даних 1148 зниклих, з них військових — 150, цивільних — 998, в тому числі 33 дитини. Невпізнаних загиблих — 152.

У базі даних ГО «Блакитний птах» 123 зниклих безвісти.

За даними «Служби розшуку дітей» ГО «Магнолія», в 2014–2018 рр. у Донецькій області зникло 102 дитини, з них досі в розшуку — 7 дітей, у Луганській області — 123 дитини, зараз з них в розшуку не залишилось жодної.

---

⁶ http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UARreport19th_UKR.pdf, п. 37.

3. НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ В ОРДЛО

Чи можна вважати викрадення людей незаконними збройними формуваннями в ОРДЛО насильницькими зникненнями? Якщо спиратися на телеологічну інтерпретацію визначення, то суб'єктами цього злочину можна вважати і недержавні групи. Хоча насправді вони мають російських керівників. Відомо, що офіс прокурорів МКС збирає та оцінює інформацію щодо здійснення загального (overall) контролю РФ над сепаратистськими групами, а в Резолюції ПАРЕ від 24 квітня 2018 року стверджується навіть про більш сильний фактичний (effective) контроль РФ над територіями т. зв. ДНР та ЛНР. Отже, усі випадки викрадення людини, коли т. зв. ДНР та ЛНР відмовляються надати інформацію про долю викрадених, ми кваліфікуємо як насильницькі зникнення.

У 2014 році невідомі в камуфляжній формі зі зброєю в руках щодня викрадали в ОРДЛО цивільних, переважно чоловіків. Жертвами зникнень часто ставали люди, які публічно висловлювали свою проукраїнську позицію. Так, були викрадені у Луганську історики, викладачі вишів Сергій Сергієнко та Володимир Семистяга (див. додаток 1). Жахлива історія трапилася з 16-річним Степаном Чубенком, спортсменом, воротарем футбольного клубу «Авангард» (Краматорськ).

Степан Чубенко

24 червня 2014 року Степан Чубенко, 11.11.1997 р. н., повертався додому з Києва до Краматорська через Донецьк, але зник. Як виявилось, він був затриманий в Донецьку бойовиками з батальйону «Керч», які зняли хлопця з потягу за жовто-блакитну стрічку на рюкзаку. Спочатку вони його побили, потім відвезли до Горбачево-Михайлівки, де після страшних катувань розстріляли. Бойовики вимагали від матері гроші за викуп сина, коли ж виявилось, що дитини уже немає в живих — вимагали гроші за голову Степана. У кінці вересня до матері прийшла звістка, що тіло знайдено. Після ексгумації останки закатованого хлопця було відправлено до Краматорська. Поховали Степана Чубенка 8 листопада 2014 року в його рідному місті. Вбивцями неповнолітнього хлопця виявилися троє бойовиків з батальйону «Керч», в тому числі командир батальйону Вадим Погодин. Усі вони уникнули відповідальності.

Це єдиний відомий нам перевірений випадок насильницького зникнення дитини під час воєнного конфлікту.

Після переходу воєнного конфлікту в фазу низької інтенсивності кількість зникнень зменшилася, але все одне вони залишаються частими. Про долю зниклих не повідомляється. Лише через певний період, який може тривати від декількох годин до декількох місяців або навіть більше, зниклих впізнають в тілах загиблих із слідами насильницької смерті, або з'ясовується, що зниклий знаходиться в місці позбавлення волі під контролем т. зв. МДБ.

Активна позиція родичів та друзів зниклого, зокрема, публікації про його зникнення на підконтрольній території сприяють розкриттю інформації про місце його утримання під вартою. Так трапилось з підприємцем Романом Сагайдаком, про долю якого багатократно повідомлялося⁷ на сайті ХПГ.

⁷ Див., наприклад, <http://khp.org/index.php?id=1504111200>

30 червня 2017 року біля 16-00 біля парковки торгового центру «Прометей» в Луганську, був викрадений Роман Сагайдак, 1987 року народження, уродженець м. Краснодон Луганської обл.

Роман Сагайдак

Чоловік прямував до своєї машини. В цей час під'їхала інша машина, з якої вийшли люди у військовій формі, одягли Роману мішок на голову, заштовхали машину і увезли. На наступний день в його квартиру прийшли люди, представилися співробітниками «МГБ ЛНР», провели обшук, винесли все, що можна було винести. При зверненні батьків Романа до «МГБ ЛНР» була надана відповідь, що ніхто нічого не знає, а в списках затриманих хлопець нібито не значиться. Тільки на початку серпня т. зв. МДБ визнала, що Роман знаходиться у них під вартою і показала хлопця матері. Романа обвинувачують у шпигунстві, але слідчі дії не проводяться.

Аналогічний розвиток подій був із луганським блогером Едуардом Неделеяєвим, вченим з Донецька Ігорем Козловським, журналістом та письменником Станіславом Асєєвим (Васіним) з Донецька та багатьма іншими.

Встановити точну кількість зниклих без вісти в ОРДЛО ми не можемо, оскільки значна кількість випадків зникнення не потрапляє до публічної сфери. Але навіть кількість звернень до нашої організації з приводу зниклих без вісти вражає.

Так, наприклад, протягом трьох літніх місяців 2017 року ми отримали 15 звернень, у 6 випадках з 15 були знайдені трупи зниклих з вогнепальними пораненнями. У червні було 8 випадків, троє загинули, у липні — четверо зниклих, трьох з них розстріляли, у серпні зникли 4 чоловіка, де вони зараз — невідомо.

В ЛНР неодноразово зникали таксисти. ХПГ відомо про чотири таких випадки у Луганську, але ми чули багато розповідей про аналогічні зникнення й в інших містах т. зв. ДНР та ЛНР.

У липні 2016 зникли троє молодих людей, які працювали в службі таксі Луганська. Всі три зникнення відбулися між 22.00 і 23.00. В цей час в місті починається комендантська година. Хоча у всіх трьох водіїв був дозвіл працювати і під час комендантської години. Молоді люди працювали в службі офіційно. Прийняли по раціях повідомлення на виклик в різні райони міста. Більше на зв'язок вони не виходили.

Через кілька днів автомобілі всіх трьох зниклих хлопців були знайдені в різних районах міста. Одного з таксистів, 27-річного Дмитра Крилова, знайшли на ранок після зникнення мертвим без ножових і вогнепальних поранень. Варто також відзначити, що повідомлення про те, що з настанням комендантської години в «республіках» тільки найвідважніші працівники таксі обслуговують населення в нічний час доби.

Сергій Дмитренко

07.01.2017 о 19.00 в Луганську пропав молодий чоловік, Дмитренко Сергій Вячеславович 1992 р. н. Він виїхав з будинку по вул. Інтернаціональна на машині ЗАЗ (Део) SENS зеленого кольору і вже близько восьмої години вечора перестав відповідати на дзвінки.

Сергій працював в таксі. Поїхав за викликом диспетчера за адресою замовників, забрав людей і відвіз їх до призначеного місця. Після цього зв'язок зник. Людей, яких він підвозив, начебто опитали, однак це не допомогло встановленню його місцезнаходження. Родичі об'їхали всі лікарні та морги, їх в Луганську 18. Ніякої інформації про Сергія немає. Також батьки зверталися в «військову комендатуру»

і «міліцію» т. зв. ЛНР. У міліції прийняли заяву і пообіцяли шукати. Але про місцезнаходження хлопця нічого не було відомо.

Лише 5 жовтня 2017 року труп Сергія був знайдений в кюветі автодороги в районі сел. Ювілейний м. Луганська.

У додатку 1 наведено короткий опис 80 випадків насильницьких зникнень та зникнень без вісти на території ОРДЛО. Значну частину інформації про ці зникнення ХПГ отримала під час моніторингових візитів до населених пунктів вздовж ЛР, які були окуповані НЗФ у першу фазу конфлікту та звільнені ЗСУ у липні-серпні 2014 року.

4. НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ НА КОНТРОЛЬОВАНІЙ УРЯДОМ ТЕРИТОРІЇ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

У травні — вересні 2014 року в період інтенсивного збройного протистояння насильницькі зникнення спостерігалися і з боку українських воєнних формувань, переважно добровольчих батальйонів. Деякі бійці вважали, що вони можуть ставитися до полонених, так само, як сепаратисти. В результаті були зафіксовані випадки катування полонених сепаратистів (навіть з летальними наслідками), викрадення людей з подальшою вимогою їхнього викупу, захоплення автівок, мародерство — бо бійці вважали, що це диктувалося законами війни. Затримання людей силовиками, які здавалися підозрілими, із одночасним застосуванням насильства щодо них стало буденним явищем. Прокуратура ці злочини спочатку не розслідувала. Але після створення воєнної прокуратури було відкрито багато кримінальних проваджень за заявами постраждалих проти воєнних-кривдників. Найбільш винними виявилися «Айдар», «Шахтарськ» (пізніше «Торнадо»), «Чернігів» та інші.

У цьому полягає суттєва різниця між злочинами, скоєними воєнними на окупованих та на контрольованих територіях. На окупованих територіях злочинці залишалися безкарними. Безглуздо було скаржитися в «народну поліцію», яка сама ж ці злочини й скоювала. Правосуддя в т. зв. ДНР та ЛНР відсутнє як таке. На контрольованих територіях розслідування злочинів з боку воєнних, і зокрема, у випадку насильницьких зникнень, все ж таки проводилося, і за наполегливості родичів зниклих могло бути успішним. Розглянемо два приклади.

Олег Куницький

1. 29 червня 2014 року фермер Олег Куницький 1971 р. н. їхав на автомобілі «Лада 212140» (номер ВВ6050СІ). При собі він мав багато документів — паспорт громадянина України, закордонний паспорт, атестат про закінчення школи, два дипломи Луганського аграрного університету, свідоцтво про реєстрацію машини, карту України.

Також у Куницького був карабін «Форт 202» 7,62 калібру 2011 випуску і не менше 60 патронів до нього. Дозвіл на зберігання і використання зазначеної зброї був із собою.

Олег Куницький був успішним фермером, організатором Сватівської самооборони, волонтером, який збирав кошти і надавав постійну допомогу військовим. Багато в чому завдяки його зусиллям Сватівський район залишився на підконтрольній уряду території.

За запевненням Володимира Куницького, батька Олега, крім зазначеного майна, його син мав при собі 100 тисяч доларів. Представник Володимира адвокат Сергій Козакевич, повідомив, що ці гроші фігурують в матеріалах справи, проте з приводу їх крадіжки підозра поки не пред'явлено.

Близько 17:00 Куницького зупинили військовослужбовці 51-ї бригади на блокпосту між селами Єпіфанівка і Нова Астрахань Кременського району. Ця територія перебувала під контролем українських військових.

Для з'ясування обставин на блокпост були викликані представники Військової служби правопорядку. Після огляду всіх речей і машини вони зв'язали руки затриманому, на голову одягли мішок. Потім представники Військової служби правопорядку відвезли Куницького на територію військової частини 2331 в с. Варварівка (територія колишнього консервного заводу). Майно померлого фермера, зокрема автомобіль і карабін, були вилучені військовослужбовцями, що не було документально зафіксовано — слідів машини і зброї не встановлено.

«Документи про затримання Стрільцем не склалися. Документи про надання медичної допомоги Куницькому знищені. Залишилася тільки випадкова запис про те, що автомобіль заїжджав на блокпост», — зазначив Козакевич, адвокат Володимира Куницького.

Саме завдяки записи і вдалося провести зв'язок між зникненням Куницького і його затриманням на блокпосту. Оскільки у події були свідки — інші військовослужбовці.

У частині від Куницького вимагали зізнатися в причетності до скоєння терористичних актів, били його. На ранок наступного дня в частину прибули бійці 8-го полку спецназу, серед яких був Сергій Онищук. Військова служба правопорядку передала фермера спецназівцям.

Після передачі Куницького і подальших побоїв, стало очевидно, що Куницькому потрібна медична допомога. Медики військової частини провели огляд і констатували, що затриманий потребує негайної госпіталізації.

Перевезенням побитого Куницького в Старобільськ нібито керував начальник спецназівців Олександр Горбачов. Але до Старобільська Куницький вже не доїхав.

Ударами в живіт у нього були пошкоджені внутрішні органи, виникла внутрішня кровотеча, і Олег Криницький загинув.

Його закопали в лісосмузі.

Однак у відповідь на запит, куди пропав Куницький після задокументованого затримання на блокпосту, командування сектора відповіло, що Куницький був звільнений і виїхав сам.

Група Горбачова, як вважає слідство, поховала тіло Куницького. Однак після початку розслідування, вважає прокуратура, у вересні 2014 го тіло перепоховали (на тому ж місці), засипавши вапном. Труп Куницького був виявлений тільки 7 вересня 2016 року. Експертиза підтвердила — це його останки.

Сергій Стрілець, 39-річний підполковник (на момент трагедії — майор). У 2014-му був начальником адміністративної групи штабу Рівненського зонального відділу Військової служби правопорядку. Його підозрюють у застосуванні тортур до Куницькому і незаконне заволодіння його майном.

Іван Васюк, старший прапорщик Військової служби правопорядку. Йому оголошено підозру за аналогічними статтями.

Сергій Онищук, майор, 35 років. З 2015 року — начальник підготовки та спорту 3-го зведеного загону спецпризначення військової частини — польової пошти В4252 (8 полк спеціального призначення). Підозрюється в нанесенні тілесних ушкоджень, які призвели до смерті, і ненадання медичної допомоги.

37-річний Олександр Горбачов, підполковник, офіцер управління розвідки оперативного командування «Захід». Підозри висунуті за привласнення майна Куницького.

Усім чотирьом обрано запобіжний захід — утримання під вартою. Згодом Стрілець був звільнений.

Не пред'явлено підозру через перебування за кордоном двом особам:

Юрій Блішун, полковник, колишній начальник управління розвідки ОК «Захід», відсторонений від посади у зв'язку з розслідуванням справи

Ярослав Демедюк, колишній військовослужбовець 8-го полку спецназу.

Суд триває.

Ця трагічна історія стала широко відомою і описана в багатьох джерелах⁸.

Олександр Мінчонок

2. 21 липня 2014 року Мінчонок Олександр Олександрович 1983 р. н. вранці вивозив бабусю з Лисичанська до Харкова на авто Mitsubishi Pajero Wagon 2006 року випуску з транзитними номерами (авто пропало разом з документами, але пізніше було виявлено на базі батальйону «Айдар» в Старобільську).

Під час розмови по телефону повідомив батькам, що поїхав до Сєвєродонецька. Дзвонив з блокпоста в Муратово.

Через 30-40 хвилин з його телефону зателефонував невідомий і уточнив у батьків про Олександра, чи є він їх сином. Мати підтвердила. По телефону матері повідомили, що її син затриманий і його везуть в прокуратуру, а бабусю направлять в Рубіжне (її згодом знайшли в лікарні Рубіжного).

Батьки шукали сина і його машину в Сватові, Рубіжному, Старобільську, але безрезультатно.

Самостійні пошуки призвели до того, що мати з'ясувала: незаконне затримання її сина проводили представники батальйону «Айдар».

Було порушено кримінальне провадження, кілька бійців «Айдара», які брали участь у викраденні Олександра, були затримані. Машину батькам Олександра повернули.

За аналізом ДНК Олександр Мінчонок був упізнаний в невідомому загиблом, викопаному з могили, переданий батькам і похований. Розслідування триває, але є неефективним.

Слід підкреслити, що кількість насильницьких зникнень на підконтрольній уряду території у 2015 році значно менша, ніж у 2014, і останній випадок насильницького зникнення зафіксований ХПГ в листопаді 2015 року. У 2016–2018 рр. випадки насильницьких зникнень на підконтрольній території нами не спостерігалися (окрім зникнень, здійснених СБУ для обміну).

У додатку 2 наведено короткий опис 57 випадків зникнень безвісти і, зокрема, насильницьких зникнень на території трьох районів — Станично-Луганському, Попаснянському та Маріїнському. ХПГ отримала інформацію про цих зниклих під час моніторингових поїздок до населених пунктів вздовж ЛР.

⁸ Див., зокрема, <https://ua.censor.net.ua/r450297>

5. КОРОТКИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМ ЗАСТОСУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ДЕЯКИХ СТАТЕЙ КОНВЕНЦІЇ

В п. 1 вже йшлося про відсутність належної правової кваліфікації насильницьких зникнень, яка вимагається статтею 4 Конвенції. Відсутність такої кваліфікації не дає можливості вжити необхідних заходів для притягнення до кримінальної відповідальності за скоєння цього злочину, обумовлених статтею 6, та передбачити для нього «відповідні заходи покарання з урахуванням його надзвичайної серйозності» (стаття 7). За відсутності правової кваліфікації цього злочину також неможливо розглянути питання строків давності (стаття 8), вжити необхідних заходів для встановлення компетенції держави здійснювати юрисдикцію стосовно злочину насильницького зникнення (стаття 9) та забезпечити взяття обвинуваченого у скоєнні цього злочину під варту чи вжити всіх інших правових заходів, необхідних для забезпечення його присутності (стаття 10). Також відсутність кваліфікації послабляє можливість вимагати передачі особи, яка підозрюється у вчиненні злочину насильницького зникнення, якщо вона виявляється на території, що знаходиться під юрисдикцією держави-учасниці (стаття 11), можливість отримати компетентним органам інформацію про насильницьке зникнення та, у разі необхідності, негайно провести ретельне та неупереджене розслідування, що вимагається статтею 12 Конвенції.

Відсутність кваліфікації злочину насильницького зникнення не дає можливості адекватно розглядати питання видачі особи, що вчинила цей злочин, іншій-державі учасниці Конвенції (стаття 13), а також надавати *«найповнішу взаємну правову допомогу в кримінальних справах, порушених за злочин насильницького зникнення»* (стаття 14) та надавати державами учасницями одна одній *«найповніше сприяння в наданні допомоги жертвам насильницьких зникнень, у розшуку, у визначенні місцезнаходження чи звільненні зниклих осіб, а в разі смерті — в ексгумації, ідентифікації особи зниклих та поверненні їхніх останків»* (стаття 15). З тієї ж причини навіть не розглядається небезпека стати жертвою насильницького зникнення у разі видачі, повернення, передачі чи видачі особи іншій державі (стаття 16).

За умов цілковитої відсутності імплементації вказаних статей Конвенції, відповідно, не здійснені її норми щодо доступу до інформації про позбавлення волі особи та її стан, умови обмеження цього доступу, захист персональних даних зниклої особи, гарантії звільнення особи, позбавленої волі та норми про притягнення до відповідальності тих державних службовців, які незаконно відмовили в доступі до інформації, перешкоджали у використанні засобів правового захисту або не виконали реєстраційні обов'язки (статті 18–22). Також не вживалися заходи щодо вивчення її норм, про які йдеться в статті 23, та з метою здійснення права *«знати правду про обставини насильницького зникнення, хід та результати розслідування справи та про долю зниклої особи»* (стаття 24). Також примарним для жертви насильницького зникнення є деклароване цією ж статтею 24 *«право на отримання швидкого, справедливого та адекватного відшкодування завданої їй шкоди та компенсації»*.

На окремий більш детальний розгляд заслуговує здійснення статті 17 Конвенції.

6. ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 17 КОНВЕНЦІЇ

Ч. 1, 2 Стаття 17 Конвенції проголошує наступне:

«1. Ніхто не повинен триматися під вартою таємно.

2. Без шкоди для інших міжнародних зобов'язань держави-учасниці, що стосуються позбавлення волі, кожна держава-учасниця у своєму законодавстві:

- a) визначає умови, за яких можуть видаватися накази про позбавлення волі;*
- b) визначає органи, уповноважені видавати накази про позбавлення волі;*
- c) гарантує тримання будь-якої особи, позбавленої волі, виключно в офіційно визнаних і контрольованих місцях тримання під вартою;*
- d) гарантує дозвіл будь-якій особі, позбавленій волі, на контакти з її сім'єю, адвокатом чи іншою особою за її вибором і побачення з ними виключно з урахуванням умов, установлених законом, а якщо йдеться про іноземця — контакти з консульськими органами відповідно до застосовних норм міжнародного права;*
- e) гарантує доступ до місць тримання під вартою будь-яких компетентних органів й установ, уповноважених законом, за необхідності, за наявності попереднього дозволу судового органу;*
- f) гарантує кожній особі, позбавленій волі, й — у разі наявності підозри у насильницькому зникненні — будь-якій особі, яка має законний інтерес, наприклад родичам позбавленої волі особи, їхнім представникам чи їхньому адвокату, якщо позбавлена волі особа не має можливості зробити це самостійно, за будь-яких обставин, право на звернення до суду, щоб цей суд міг невідкладно винести постанову про законність позбавлення волі та розпорядитися про звільнення, якщо позбавлення волі незаконне.»*

Практика, що склалася в Україні в 2014–2018 рр., свідчить про суцільне порушення наведених норм Конвенції та українського законодавства. Розглянемо це питання детальніше.

Із звернень, що надійшли до правозахисних організацій, можна побачити, що співробітники СБУ (це стосується також органів прокуратури, органів внутрішніх справ, а з 2016 року — Національної поліції) стали широко застосовувати практику затримування осіб без ухвали слідчого судді саме у випадках, які не передбачені статтею 208 КПК України. Наприклад, особи, про яких йшла мова у зверненнях та які були затримані без ухвали слідчого судді, підозрювались у скоєнні злочинів, що були вчинені ними за декілька місяців або навіть за декілька років до їх затримання. Іншими словами, відповідно до чинного КПК України у таких випадках затримання осіб мало бути здійснено у загальному порядку, тобто за попереднім дозволом слідчого судді, а не в порядку, передбаченому статтею 208 КПК України.

Систематичним і масовим є порушення співробітниками СБУ права на правову допомогу, яке гарантується статтею 59 Конституції і регулюється статтею 213 КПК. За ч. 4 цієї статті службова особа, що здійснила затримання, зобов'язана негайно повідомити про це орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. У кращому випадку це повідомлення відкладається. Якщо ж для надання правової допомоги був запрошений адвокат не з Центру без-

оплатної правової допомоги, то його просто не допускають до затриманого, з чим постійно стикаються адвокати ХПГ.

26 травня 2017 року до Верховної Ради України був внесений проект закону № 6521 «Про внесення змін до Законів України «Про попереднє ув'язнення» та «Про Службу Безпеки України» щодо функціонування слідчих ізоляторів. Вказаний законопроект передбачає створення установ попереднього тримання під вартою, підпорядкованих СБУ.

Законопроект не відповідає меті забезпечення дотримання прав людини, незважаючи на те, що як вказано у Пояснювальній записці до нього, проект закону розроблений на виконання підпункту 2 пункту 14 Плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, де йдеться про необхідність врегулювання на законодавчому рівні функціонування **фактично існуючих** установ попереднього ув'язнення СБУ. Але, оскільки 6 лютого 2003 року змінами до ст. 4 Закону України «Про попереднє ув'язнення» СБУ була позбавлена повноважень щодо утримання місць попереднього ув'язнення, то існуючі такі установи є незаконними.

Зауважимо, що необхідність відокремлення установ попереднього ув'язнення від органів, що проводять досудове розслідування, викликана ризиком застосування катувань та поганого поводження у тому разі, якщо ув'язнені будуть постійно перебувати під контролем осіб, що здійснюють кримінальне провадження.

Ця думка підтверджується у Доповіді, наданій Спеціальним Доповідачем ООН з питань катувань, жорстокого, нелюдського, та такого, що принижує гідність поводження чи покарання, Juan E. Méndez 3 лютого 2011 року (Report submitted by the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Juan E. Méndez, UN Human Rights Council, 3 February 2011):

«Як і його попередники, Спеціальний доповідач вважає, що затримані на законних підставах не повинні міститися в місцях, що знаходяться під контролем слідчих, або допитуватися протягом більшого проміжку часу, ніж потрібно за законом для отримання судового дозволу на попереднє ув'язнення, який в будь-якому випадку, не повинен перевищувати 48 годин. Він також зазначає, що попереднє затримання часто застосовується з метою отримання зізнання під тортурами⁹.»

Запропонований законопроект фактично пропонує об'єднати в одному органі влади — СБУ — функції проведення розслідування та утримання під вартою, тобто повернутись до інквізиційних практик поводження з ув'язненими колишнього СРСР. Цей законопроект, на наше глибоке переконання, необхідно обов'язково відхилити.

Водночас численні порушення прав людини зі сторони співробітників СБУ були неодноразово зафіксовані правозахисними організаціями, парламентським Уповноваженим з прав людини та ММПЛУ. Майже у кожній доповіді ММПЛУ наводяться кричущі приклади застосування катувань в СБУ. Наведемо декілька цитат.

«44. ...14 листопада житель м. Донецьк помер на території Ізюмського районного відділу міліції (Харківська область) незабаром після того, як був звільнений, а потім знову затриманий людьми у масках та співробітником СБУ, якого вдалося ідентифікувати. Судово-медична експертиза виявила на його тілі декілька великих гематом, а також закриту тупу травму

⁹ Report submitted by the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Juan E. Méndez, UN Human Rights Council, 3 February 2011; A/HRC/16/52; [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/16session/A.HRC.16.52.pdf>

грудей. 10 листопада ММПЛУ провела інтерв'ю з людиною, яка була довільно затримана СБУ та два місяці утримувалась ізольовано в будівлі СБУ в Харкові.

...

69. В цілому, занепокоєність у зв'язку зі здійсненням правосуддя стосується порушення норм справедливого судового розгляду. ММПЛУ має докази жорстокого поводження та отримувала заяви з приводу застосування тортур до людей, затриманих СБУ та МВС України, з метою домогтися зізнань під примусом»¹⁰.

«38. В грудні 2014 р. ММПЛУ провела бесіду з чоловіком, який незаконно утримувався не-встановленими українськими військовослужбовцями, і, за його свідченнями, протягом декількох днів був жорстоко побитий. Інший затриманий стверджував, що був побитий офіцерами СБУ та утримувався в ізоляції, де познайомився із ув'язненими, які були побиті та піддавались імітації страти. Один позаштатний журналіст стверджував, що під час його утримання під вартою та допитів, які проводили співробітники СБУ, люди в масках насильно піднімали за спиною його руки в наручниках та підвішували у такому положенні, закликаючи його зізнатись у роботі на російські спецслужби. Кілька інших затриманих, опитаних ММПЛУ, свідчили про утримання в ізоляції та жорстоке поводження, рівнозначне тортурам»¹¹.

«46. 9 квітня представники ММПЛУ поспілкувалися із жителем міста Донецької області, що знаходиться під контролем уряду. Він стверджував, що у жовтні 2014 р. його викрав чоловік у цивільному одязі, який надягнув пакет на його голову, наручники на руки та помістив його у транспортний засіб. Потім його тримали в ув'язненні у підвалі. За свідченнями чоловіка, три дні нападники у масках били його та застосовували електрошок. Під час катувань його змусили підписати зізнання про те, що він «передавав розвідувальну інформацію» «Донецькій народній республіці». Потім чоловіка перевели в інший підвал, який, як він з'ясував пізніше, знаходився у Полтаві. Там слідчий СБУ у присутності свідків склав протокол про його затримання, «як особи, що була спіймана у момент скоєння злочину». Два дні потому Полтавський суд вирішив помістити чоловіка під домашній арешт. У лютому слідчий спробував змусити чоловіка визнати вину, що він відмовився зробити. На початку квітня під час зустрічі зі слідчим чоловікові дали мобільний телефон, через який він упізнав голос одного з тих, хто катував його у жовтні. Чоловік сказав, що якщо він не підпише зізнання, вони зустрінуться знову. Пізніше співбесідник повідомив ММПЛУ про те, що він підписав визнання вини»¹².

«49. ММПЛУ продовжує спостерігати постійну картину довільних та позбавлених зв'язку із зовнішнім світом затримань правоохоронними органами України (в основному з боку Служби безпеки України) ... Ці випадки часто супроводжувалися тортурами і жорстоким поводженням, а також порушення процесуальних прав»¹³.

«43. ММПЛУ постійно документує повідомлення, отримані з різних частин країни, про жорстоке поводження під час арешту і в перші допити, які проводяться СБУ. Чоловік, затриманий

¹⁰ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 15 грудня 2014 р., [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/stories/8th_OHCHR_Report_on_Ukraine_Ukr.pdf

¹¹ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 1 грудня 2014 р. – 15 лютого 2015 р., [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/stories/9th_OHCHR_report_Ukr.pdf

¹² Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2015 р., [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/stories/10th_HRMMU_report_-_Ukraine_-_1_June_2015-UA.pdf

¹³ Report on the human rights situation in Ukraine 16 May to 15 August 2015, [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/stories/HRMMU_11th_report_08.09.2015.pdf

СБУ за підозрою в підготовці терористичного акту в Запоріжжі, стверджував, що його неодноразово і сильно били, в тому числі в будівлі СБУ.

...

48. Жінка, яка була затримана СБУ за підозрою в підготовці терористичного акту, стверджувала, що під час її допиту її підвісили зі скованими наручниками за спиною руками таким чином, що її ліктьові суглоби були розірвані. Також стверджувалося, що близько 20 разів до неї застосовувався протигаз, з перекриванням дихального отвору»¹⁴.

«31. Більшість випадків, задокументованих протягом звітного періоду, відбулися у зоні конфлікту. Тоді як винуватцями більшості випадків 2014 року та початку 2015 року були добровольчі батальйони (часто у співпраці з СБУ), то випадки кінця 2015 року та початку 2016 року переважно пов'язані з СБУ. Більшість таких випадків стосується тримання під вартою без зв'язку із зовнішнім світом у неофіційних місцях затримання, де постійно практикують катування та жорстоке поводження як методи отримання зізнань, інформації, залякування чи навіть покарання жертв»¹⁵.

«32. УВКПЛ занепокоєне, що СБУ продовжує скоювати насильницькі зникнення, тримати осіб в ув'язненні без зв'язку із зовнішнім світом та вживати заходів для приховування інформації про їхнє місце перебування та долю»¹⁶.

«43. 24 березня 2015 року співробітники СБУ увірвалися до будинку одного чоловіка у місті Курахове (Донецька область). Вони не представилися і не пред'явили дозвіл на обшук. Вони зв'язали чоловікові руки за спиною пластиковим дротом, натягнули мішка на голову і кинули зв'язаного у мікроавтобус. Чоловіка помістили у підвальне приміщення в місті Покровську (тоді Красноармійську), де його тримали вісім днів. Співробітники СБУ били його по усіх частинах тіла дерев'яним молотком, кулаками і гумовими кийками. Вони також погрожували, що катуватимуть зятя затриманого, і змушували його написати зізнання. 31 березня чоловіка перевели до СБУ в Маріуполі і помістили його у підвальному тирі. 40 Там його було офіційно повідомлено про його арешт і допитано без присутності адвоката. Потім його було переведено до ізолятора тимчасового тримання (ІТТ) міста Маріуполь. 2 чи 3 квітня 2015 року чоловіка перевели до Маріупольського слідчого ізолятора (СІЗО), де лікар задокументував видимі тілесні ушкодження на його тілі. 41 В СБУ заперечили ці твердження, однак повідомили, що за скаргою потерпілого про його незаконне затримання та жорстоке поводження з ним військовою прокуратурою Донецького гарнізону та Донецькою обласною прокуратурою було розпочато кримінальне провадження. Однак УВКПЛ зазначає, що військова прокуратура Донецького гарнізону не проводила жодних слідчих дій та декілька разів намагалася закрити провадження»¹⁷.

Інформація, наведена вище, наглядно демонструє, що на сьогоднішній день СБУ є одним із основних порушників прав людини як на території збройного конфлікту, так і під час виконання нею своїх функцій в інших регіонах України.

¹⁴ Report on the human rights situation in Ukraine 16 August to 15 November 2015, [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/stories/12th_OHCHR_report_on_Ukraine_EN.pdf

¹⁵ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого — 15 травня 2016 р., [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/UA_14th_OHCHR_report_on_the_human_rights_situation_in_Ukraine.pdf

¹⁶ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 серпня — 15 листопада 2016 р., [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/UKR_16th_HRMMU_Report.pdf

¹⁷ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 листопада 2016 р. — 15 лютого 2017 р., [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://www.un.org.ua/images/documents/4080/17th%20HRMMU%20Report%20UKR.pdf>, с. 49.

7. НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ З МЕТОЮ СТВОРЕННЯ Т. ЗВ. «ОБМІННОГО ФОНДУ»

Цілком незаконними є затримання, що здійснює СБУ для обміну на військовополонених та заручників, яких утримують під вартою в самопроголошених ДНР та ЛНР. Відомості про обмін — мізерні й уривчасті. Він відбувається в умовах таємності, не регулюється жодними правовими процедурами. Із заяв і розповідей рідних тих, кого обмінюють, й тих, хто був обмінений і погоджується надати інформацію про це, можна скласти таку картину.

СБУ формує так званий «обмінний фонд» (дуже огидний термін!): шукає людей, які причетні до скоєння злочинів, пов'язаних з сепаратизмом, державною зрадою, тероризмом та інших, які є в підслідності СБУ, затримує їх і пропонує обмін на полонених в ЛНР та ДНР замість кримінального переслідування та великих строків покарання. У затриманих немає вибору, і вони погоджуються на обмін. Тоді складається угода зі слідством, кримінальне провадження закривають, людей звільняють з-під варти, але їх вже чекають співробітники СБУ, саджають в машину і вивозять в невідоме місце, де вони перебувають до здійснення обміну без комунікації із зовнішнім світом.

Іноді СБУ пропонує обмін вже після завершення слідства під час суду. В цих випадках суддя виносить рішення, не закінчуючи судового процесу — декілька років з відстрочкою виконання вироку, людина звільняється в залі суду, і її так само співробітники СБУ вивозять в невідоме місце, де тримають *incommunicado*. Були випадки, коли затримували для обміну вже після закінчення судового процесу і винесення вироку (найчастіше вироки не пов'язані з позбавленням волі). Стверджують, що відмовитися від цієї пропозиції неможливо.

Зауважимо, що вина тих, кого обмінюють, часто не доведена слідством і не встановлена судом. У тих випадках, про які у нас є відомості, часто пред'явлена підозра є сумнівною чи необґрунтованою.

Ще слід згадати, що колишній начальник Головного слідчого управління СБУ Василь Вовк прямо визнав¹⁸ в інтерв'ю існування практики формування «обмінного фонду», але за його словами громадяни йдуть туди добровільно: «Ми на їх прохання вміщуємо їх до перевалочного пункту для обміну». Важко повірити в таку добру волю.

Оскільки зазвичай обмінюють одного нашого полоненого на 2 або 3, або навіть більше «сепаратистів» чи «терористів», а звільнено таким чином за офіційними даними¹⁹ 3224 полонених, то йдеться про декілька тисяч людей, які опинилися в т. зв. ДНР або ЛНР в результаті обміну. Як склалася подальша їх доля — сказати важко. Левова більшість з них мали постійне місце проживання на контрольованій території, тобто вони не мають в новому місці перебування ані житла, ані роботи. Повернутися назад вони не ризикують, бо бояться потрапити під нове (чи те саме старе) переслідування чи обмін (стверджують, що були й такі випадки, коли одну і ту ж саму людину обмінювали двічі).

¹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=D4RsSxMuQE4>

¹⁹ <https://trueua.info/news/sbu-povidomila-kilkist-zvilnenih-ukrainskih-zaruchnikov>

Де саме перебувають заарештовані під час проведення Службою безпеки слідства до закриття кримінального провадження чи вироку суду та після повторного затримання до здійснення обміну — незрозуміло. Два офіційно відомих сектора забезпечення слідства в Києві та Харкові вочевидь не можуть вмістити таку кількість людей. На етапі розслідування частина заарештованих могла знаходитися в СІЗО, але офіційна статистика²⁰ Державної пенітенціарної служби не показує суттєвого збільшення утриманих в СІЗО: на 1 січня 2016 року в них додалося 580 в'язнів порівняльно з 1 січня 2015 року. На нашу думку, це збільшення скоріше є наслідком зростання злочинності. Отже, питання, де СБУ утримувала громадян України під час слідства та очікування обміну на полонених, залишається поки що без ясної та вичерпної відповіді. Окремі свідчення та звіти міжнародних організацій вказують на камери в управліннях СБУ східних міст України.

Так, ММПЛУ багаторазово наводила приклади таємного утримання під вартою та примушення до обміну.

«(...)35. 12 вересня ММПЛУ отримала інформацію від деяких сімей, що три заарештовані особи були звільнені з Одеського слідчого ізолятору та вивезені співробітниками СБУ до Харкова, де їх мали обміняти, незважаючи на те, що двоє з них, за повідомленнями, відмовлялися від такого обміну»²¹.

«49. За деякими достовірними даними, виникає сумнів з приводу добровільного характеру обмінів, якого не завжди дотримуються, оскільки деякі полонені після обміну повідомляють, що їх змушували брати участь у цьому процесі. Наприклад, ММПЛУ отримала інформацію, що 25 вересня СБУ примусила осіб із «про федералістськими поглядами» та перебували в СІЗО в м. Одесі, брати участь в обміні. Як їх тоді запевнили, у такому випадку всі кримінальні обвинувачення з них будуть зняті. Втім, неофіційно СБУ попередило їх, що їм знову загрожуватиме кримінальне переслідування, якщо вони повернуться в Одесу. 16 жовтня ММПЛУ отримала інформацію від родичів та адвокатів обміняних затриманих, що кримінальні справи проти них справді було відновлено»²².

«15. УВКПЛ задокументувало повідомлення про насильницькі зникнення, довільне затримання і тримання під вартою без зв'язку із зовнішнім світом, катування та жорстоке поводження, безкарно скоєні працівниками українських правоохоронних органів, переважно підрозділами СБУ. УВКПЛ закликає українську владу забезпечити негайне та неупереджене розслідування кожного повідомленого випадку порушень прав людини, а також притягнення винних до відповідальності. Відповідальність є критично необхідною для відновлення справедливості для постраждалих, обмеження безкарності та сприяння довговічному миру.

...

48. УВКПЛ, як і раніше, дуже занепокоєне систематичними повідомленнями про людей, що утримуються Службою безпеки України у неофіційних місцях тримання під вартою. Ці місця недоступні для Національного превентивного механізму та міжнародних організацій. Достовірні повідомлення, що надходять від жертв та їх родичів, свідчать про поширену модель поведінки у декількох підрозділах СБУ. З самого початку конфлікту з великої кількості достовірних розповідей постраждалих та їхніх родичів стало відомо про мережу неофіційних місць тримання під

²⁰ <http://ukrprison.org.ua/articles/1453132032>

²¹ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 вересня 2014 р., [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/stories/UA_OHCHR_Ukraine_6th_report_Final.pdf

²² Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 15 листопада 2014 р., [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/stories/OCHCR_seventh_report_Ukraine_-_UA.pdf

вартою, часто розташованих у підвалах будівель обласних управлінь СБУ. УВКПЛ нагадує, що заборона таємного затримання не допускає відступів.

...

49. Наприклад, УВКПЛ отримало тривожні повідомлення про те, що в Одесі затриманих після арешту тримають до п'яти діб у будівлі СБУ без зв'язку із зовнішнім світом, без будь-яких контактів із сім'ями та доступу до адвоката. Інформація, зафіксована УВКПЛ, свідчить про те, що станом на лютий 2016 р. у будівлі Харківського обласного управління СБУ незаконно перебувало під вартою без зв'язку із зовнішнім світом від 20 до 30 осіб»²³.

ММПЛУ у своїй 14-й доповіді²⁴ за період з лютого по травень 2016 року повідомляла, що станом на березень 2016 року їй були відомі імена 15 чоловіків та однієї жінки, які утримувались у Харківському обласному управлінні СБУ. Список з 26 таємно утримуваних під вартою передали українським державним органам правозахисники з Human Rights Watch та Amnesty International, і більшість фігурантів цього списку були звільнені протягом двох тижнів. Приклади насильницьких зникнень та утримання під вартою наводяться у 16-й доповіді²⁵ місії Управління Верховного Комісара ООН з прав людини щодо ситуації з правами людини в Україні за період 16 серпня — 15 листопада 2016 року (п.п. 33, 34, 35). Там йдеться про утримання людей, викрадених після рішення суду про звільнення, в Маріупольському та Харківському обласних управліннях СБУ та приватних квартирах. Слід сказати, що СБУ постійно спростовує такі твердження.

Ці обставини призвели до заяв західних експертів, правозахисників та журналістів про «таємні тюрми СБУ». Саме відмова СБУ показати делегації підкомітету ООН із запобігання катуванням свої місця утримання під вартою в травні 2016 року призвела до припинення візиту. Візит був поновлений в вересні, делегації показали названі вище сектори забезпечення слідства, але ж це не дає відповідь на запитання про місцеперебування заарештованих.

Таємність процесу обміну, відсутність громадського контролю за ним може мати наслідком розповсюдження неправдивої інформації про цей процес, яку неможливо буде спростувати внаслідок таємності.

Ми розуміємо, що СБУ змушена займатися обміном для звільнення полонених, але виправдати таку процедуру жодним чином не можемо. Змушені констатувати, що Служба безпеки України здійснює насильницькі зникнення вже протягом довгого періоду. Усе, що відбувається з обміном полонених, абсолютно поза межами права, це огидний механізм тиску та політичного торгу з боку керівництва Російської Федерації. Використання долі полонених в політичних цілях можна кваліфікувати як заручництво, що відповідно до міжнародного гуманітарного права є воєнним злочином. Отже, всі хто бере участь у таких переговорах і гарантує виконання таких домовленостей, взагалі кажучи, можуть розглядатися МКС в майбутньому, як об'єкти переслідування.

²³ Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 листопада 2015 р. — 15 лютого 2016 р., [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/stories/UKR_13th_OHCHR_Report_-UA_-3_March.pdf

²⁴ http://www.un.org.ua/images/UA_14th_OHCHR_report_on_the_human_rights_situation_in_Ukraine.pdf

²⁵ http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UARepor16th_UKR.pdf

8. НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ, ВИКРАДЕННЯ І ВИМАНЮВАННЯ ОСІБ З ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ, ЯКИХ ПЕРЕСЛІДУЄ РФ

Після Євромайдану і з початком агресії РФ проти України насильницькі зникнення, викрадення і виманювання осіб з території України стають елементом гібридної війни.

Олександр Костенко, мешканець Криму, колишній співробітник міліції, брав участь у Євромайдані. Зі слів його адвоката Дмитра Сотникова, вже після Євромайдану він був викрадений невідомими і, якимись каналами без фіксації в документах, вивезений до м. Брянська, РФ. Там Костенку вдалося втекти від викрадачів. Не ризикуючи перетинати державний кордон, він дістався Криму. 5 лютого 2015 року він був викрадений з власного будинку в Сімферополі невідомими і вивезений у мікроавтобусі без розпізнавальних знаків. В домі було проведено несанкціонований обшук. 6 лютого Костенко «знайшовся» у ФСБ у важкому стані, після катувань зі зламанною рукою і вивихом передпліччя. Костенка катували колишні кримські співробітники СБУ, а нині співробітники ФСБ Тишенін і Шамбазов²⁶. Костенко був засуджений за те, що, перебуваючи в Києві, він брав участь «у заворушеннях, спрямованих на повалення конституційного ладу» і «кинув камінь у співробітника міліції, керуючись ідеологічною ненавистю до співробітників органів внутрішніх справ» (п. «б» ч. 2 ст. 115 КК РФ). Треба відзначити, що в РФ немає юрисдикції судити за правопорушення вчинені на території іншої держави, а також за незаконне зберігання зброї та її основних частин (ч. 1 ст. 222 КК РФ)²⁷.

Батько Олександра Костенка Федір Костенко зник безвісти. 1 березня 2015 року він виїхав до Києва на прес-конференцію. Після повідомлення про другий обшук, він вирішив повернутися додому. На зворотному шляху, ймовірно 2 березня, Федір Костенко зник. Спочатку повідомлялося, що Федір Костенко встиг в'їхати на територію Криму, але пізніше ці дані не підтвердилися. Кримські слідчі органи відмовили в порушенні кримінальної справи. Державна прикордонна служба України заявила, що адміністративний кордон він не перетинав. Очевидно, він був викрадений на підконтрольній Україні території. В Україні було порушено кримінальну справу за статтею 115 КК (умисне вбивство)²⁸.

Мешканець Сімферополя Ескендер Ібраїмов невдовзі після анексії Криму Росією переїхав на материкову частину України. За словами його дружини, він виїхав з Вінниці до Москви на зустріч з майбутнім діловим партнером, вихідцем з Кабардино-Балкарії Рустамом Манном. Востаннє Ібраїмов потелефонував дружині вночі з 19 на 20 червня 2014 року. Відтоді вона не має звісток від нього, а про його місце перебування нічого не відомо. Звернення до державних установ України і Росії не дали інформації, достатньої для ефективних пошуків Ібраїмова. З ма-

²⁶ <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/1962640-dmitro-sotnikov-advokat-krimskogo-majdanivca-oleksandra-kostenka.html>

²⁷ <http://letmypeoplego.org.ua/uk/prisoner/oleksandr-kostenko/>

²⁸ <https://www.pravda.com.ua/articles/2017/03/24/7139085/>

теріалів кримінальної справи, порушеної ФСБ проти втікача з Росії, інгуша Руслана Мейрієва, відомо, що Рустам Манн був допитаний в якості свідка, а згодом підозрюваного за два місяці до запланованої зустрічі із Ібраїмовим. Відтак, є серйозні підстави припускати, що на момент зникнення Ібраїмова та Манна, який перестав відповідати на телефонні дзвінки також 20 червня 2014 року, Манн був контрольований ФСБ і був використаний для того, аби виманити Ібраїмова з-поза меж України. Вочевидь зникнення Ібраїмова є насильницьким і до нього причетні російські спецслужби²⁹.

Станіслав Клих та Микола Карпюк були виманені на територію Росії і згодом обвинувачені у так званій «чеченській справі» — у створенні банди та вбивствах російських військовослужбовців під час чеченських подій двадцятирічної давнини. За словами Юрія Тандита, голови Координаційного центру зі звільнення заручників, Микола Карпюк виїхав до Росії 17 березня 2014 року «на запрошення одного з генералів російських спецслужб на переговори, фактично з білим прапором»³⁰. За словами матері Станіслава Клиха, його виманили до РФ через його дівчину Вікторію, під приводом її вагітності³¹. До Клиха і Карпюка застосовували страшні катування, через які Клих став психічно хворим. З підслідних витягли звинувачення в бік А. Яценюка, Д. Яроша та братів Тягнибоків. Є підстави вважати цю справу організованою з метою дискредитувати нове керівництво України. В обвинувальному висновку ім'я прем'єр-міністра України Яценюка згадується 228 разів. У травні 2016 р. Верховний суд Чеченської Республіки засудив Клиха і Карпюка до 20 та 22,5 років колонії суворого режиму відповідно³².

Павло Гриб, 19-річний український блогер, був викрадений російськими спецслужбами 24 серпня 2017 р. на території Білорусі. Його насильно доправили до РФ, де обвинуватили у підбурюванні до підриву школи, яке буцімто виявили у його спілкуванні з онлайн-подругою. Співробітники ФСБ шляхом шантажу примусили її відіграти роль приманки у транскордонній спецоперації, що мала на меті переконати Гриба прибути до Білорусі із подальшим його викраденням. Життя Павла перебуває під загрозою, оскільки він живе з інвалідністю, пов'язаною з порушеннями роботи серцево-судинної системи. Павлу не надають необхідних йому ліків, а українським лікарям заборонено доступ до нього³³.

Олександр Шумков, учасник Євромайдану, військовослужбовець, який співпрацював з Військовою прокуратурою у питаннях розшуку дезертирів, був затриманий працівниками ФСБ 6 вересня 2017 року на території РФ за підозрою в «скоєнні злочину» за ч.2 ст. 282.2 КК РФ — участь в екстремістських організаціях, утримується в брянському СІЗО. Своєму адвокату Олександр повідомив, що потрапив до Росії в результаті провокації. Державна прикордонна служба заявляє, що кордон Олександр Шумков перетнув добровільно. Найбільш імовірно, що російські спецслужби виманили Шумкова на територію РФ для подальшого переслідування³⁴.

²⁹ Матеріал на підставі заяви дружини Ескандера Ібраїмова Мар'яни Кудінової до Харківської правозахисної групи.

³⁰ https://zik.ua/news/2016/06/21/tandyt_rozpoviv_u_parye_yak_spetssluzhby_rf_pidlashtuvaly_zatrymannya_mykoly_710108

³¹ <https://svitua.org/kolonka-podii/item/5680-ukraintsia-stanislava-klykha-pozviriachomu-katuvaly-v-rosiiskii-viaznytsi-shchob-vybyty-svidchennia-pro-uchast-u-chechenskii-viini-yatseniuka-i-tiahnyboka.html>

³² <http://letmypeoplego.org.ua/uk/prisoners/war/>

³³ <http://letmypeoplego.org.ua/uk/prisoner/pavlo-hryb/>

³⁴ <http://tyzhden.ua/Society/201515>

Ми змушені констатувати, що СБУ здійснює насильницькі зникнення вже протягом тривалого періоду³⁵. Зокрема, нам відомо про три випадки викрадення співробітниками СБУ і незаконної видачі РФ осіб, які бажали звернутися, або звернулися за статусом біженця в Україні.

Амінат Бабаєва була затримана 9 вересня 2016 року прикордонниками на пункті перетину кордону в аеропорту «Харків», хоча жодних законних підстав для затримання не було. Вона була депортована з Туреччини у зв'язку з тим, що її колишній чоловік підозрювався в участі у військових діях в Сирії на боці ІДІЛ. Бабаєва стверджувала, що вже два роки не бачила свого колишнього чоловіка. В Стамбулі вона викладала дітям арабську мову та Коран. Її друзі звернулися до Харківської правозахисної групи (ХПГ) з проханням про правову допомогу, але адвоката ХПГ до Бабаєвої в порушення закону не допустили. Співробітники СБУ, які приїхали до аеропорту, вмовляли Бабаєву погодитися на повернення до Росії, потім до Білорусі. Після втручання керівництва МВС Бабаєву впустили до країни. Вона поселилася в готелі і в понеділок 12 вересня звернулася до Харківського регіонального відділення міграційної служби для подання заяви про отримання притулку, звідки невідомі особи викрали її, силоміць посадили до машини та повезли. В одному з викрадачів Амінат впізнала співробітника СБУ на ім'я Артур, який розмовляв з нею в аеропорту. Артур забрав в неї планшет і не повернув. Бабаєву привезли до пункту перетину кордону з Росією «Гоптівка» і передали російським прикордонникам. Її речі залишилися в готелі. На сайті СБУ було опубліковане повідомлення, що у зв'язку з підозрою в тероризмі щодо Бабаєвої було застосоване примусове повернення, і вона добровільно перетнула кордон України з РФ³⁶.

У квітні 2017 року представники українських компетентних органів, ймовірно ДПС України або СБУ, незаконно передали до РФ вихідця з дагестанського міста Буйнакськ Ахмеда Ісакова. До Харкова він був депортований з Туреччини. Після того, як він виїхав з Росії, Ісаков певний час мешкав в Україні. Згодом він виїхав до Туреччини, де, за непідтвердженими відомостями, проживав за фальшивим паспортом громадянина України. Одразу після прибуття до Харківського аеропорту в нього було виявлено фальшивий український паспорт, Ісаков був затриманий. У проханні написати заяву про притулок йому було відмовлено і, без належних законних процедур він був примусово відправлений до Росії без можливості оскаржити до суду це рішення. В Росії він був взятий під варту, проти нього порушено справу за незаконне зберігання зброї³⁷.

Проти Володимира Єгорова, члена партії «Яблуко», в 2016 року було порушено кримінальну справу за заклики до екстремістської діяльності за пост у соціальній мережі «Вконтакте» (ч. 2 ст. 280 КК РФ), в якому він різко висловився про президента Росії Володимира Путіна. 13 червня 2017 року Єгоров перетнув кордон з Україною по внутрішньому паспорту РФ і написав заяву про притулок на КПП Сеньківка. ДМС в Чернігові оформила документи і видала довідку особи, що шукає притулок в Україні. 5 липня 2017 року співробітники СБУ викрали його з місця тимчасової роботи, завезли додому за речами і вивезли на нейтральну смугу біля КПП Сеньківка. Єгорову заборонили в'їзд в Україну на три роки. Після цього на запит Громадського телебачення СБУ офіційно відповіла, що рішення про примусове повернення чи примусове видворення і заборону в'їзду не приймала³⁸. Єгоров в'їхав до Білорусі, де зник 27 липня, а згодом був знайдений у тимчасовому ізоляторі рідного м. Торопець Тверської області, РФ. Як виявилося, він був за-

³⁵ <https://helsinki.org.ua/sluzhba-bezpeky-ukrajiny-ta-prava-lyudyny-e-zaharov/>

³⁶ Там само.

³⁷ За інформацією наданою журналістом Радіо Свобода Анваром Деркачем, який веде моніторинг порушень прав мусульман в Україні

³⁸ <https://hromadske.ua/posts/istoriia-nevdaloi-vtechy-z-rosii>

триманий білоруським КДБ, йому оформили «дрібне хуліганство» і через 3 дні вивезли до РФ³⁹. Правозахисний центр «Меморіал» визнав Єгорова політв'язнем⁴⁰. Після завершення досудового розслідування і передачі матеріалів справи до суду Єгорова звільнили з-під варти 16 листопада 2017 року.

Позитивним прикладом роботи контррозвідки СБУ стало запобігання викраденню з території України громадянина РФ, який у 2014 році переїхав в Україну на знак незгоди із агресивною політикою Кремля. За даними СБУ, для переправлення росіянина на територію РФ представники російських спецслужб винайняли групу мешканців Харківщини на чолі із колишнім співробітником міліції. Для викрадення росіянина за місцем його мешкання та передачі в обумовленому місці на території Харківської області, лідер угруповання за винагороду у розмірі 23 тисячі доларів США винайняв представників місцевого криміналітету. Потім, з використанням снодійних препаратів, росіянина планувалось переправити через державний кордон України на територію Росії для передачі представникам спецслужб РФ. У результаті багатоходової спецоперації із залученням підрозділів ГУ Національної поліції у Харківській області оперативникам контррозвідки СБУ вдалося запобігти злочину. Правоохоронці затримали всіх учасників злочинної групи під час розрахунку з безпосередніми викрадачами та спроби вивезення росіянина. У зловмисників вилучені 23 тисячі доларів США, отримані від спецслужб РФ за виконання злочинного завдання, та засоби зв'язку з російськими кураторами. Здійснюються відповідні заходи в рамках кримінального провадження за ч. 1. ст. 111 (державна зрада) та ч. 2 ст. 146 КК України⁴¹.

---

³⁹ <https://www.svoboda.org/a/28866295.html>

⁴⁰ <https://memohrc.org/ru/news/memorial-arestovanny-za-kritiku-putina-vladimir-egorov-politzaklyuchyonnyy>

⁴¹ <https://ru.slovoidilo.ua/2018/05/15/novost/bezopasnost/fsb-organizovala-ukraine-poxishhenie-rossiyanina-video>

9. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Змінити кримінальне законодавство України з метою надати належну правову кваліфікацію насильницького зникнення.

2. Змінити кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство для імплементації статей 5-22, 24, 25 Конвенції.

3. Ухвалити закон про статус зниклих безвісти осіб, передбачивши єдину методологію обліку, єдину в країні базу даних зниклих безвісти, визначення жертви насильницьких зникнень та заходи соціальної допомоги жертвам.

4. Змінити закон про СБУ, передбачивши:

- запровадження засад парламентського контролю за формуванням керівництва СБУ та її діяльності;
- запровадження річних звітів про діяльність СБУ в парламентському комітеті з питань національної безпеки та оборони з публікацією відкритої частини цих звітів;
- позбавлення СБУ повноважень щодо дізнання, слідства та інших правоохоронних повноважень;
- запровадження принципу свободи інформації «засекречується інформація, а не документ»;
- уведення публічного річного звіту про знеособлену інформацію щодо використання оперативно-розшукових та негласних слідчо-розшукових дій, які порушують права людини, оперативними підрозділами правоохоронних органів: кількість подань на здійснення цих заходів, кількість наданих дозволів, кількість переданих до суду обвинувальних висновків, складених з використанням таких даних, кількість вироків, винесених судами у таких справах — для кожного оперативного підрозділу окремо.

5. Підготувати зміни та доповнення до КПК України, Закону «Про загальну структуру і чисельність Служби безпеки України», Закону «Про засади запобігання і протидії корупції» та інші з метою передачі правоохоронних повноважень від СБУ до інших правоохоронних органів.

6. Запровадити практику надання за інформаційними запитами відкритої частини документів, які містять відомості, що складають державну таємницю.

7. Розробити перелік відомостей щодо обміну заручниками, які мають бути відкритими для доступу, і форми громадського контролю (парламентського та позапарламентського) за процесом обміну. Перелік відомостей має включати адреси тимчасового перебування людей, які чекають на обмін.

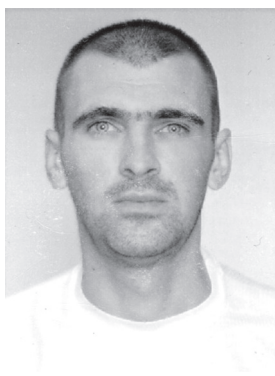
8. Українська держава мусить вжити всіх можливих заходів для виправлення ситуації і забезпечення прав людини і гарантій безпеки в сфері захисту осіб від переслідувань Російською Федерацією, а також іншими авторитарними режимами.

ДОДАТОК 1

КОРОТКИЙ ОПИС ДЕЯКИХ ЗНИКНЕНЬ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

20 травня 2014 року близько 10.00 пішла з дому і не повернулася мешканка с. Старомихайлівка *Плеханова Валентина Іванівна*, 27.06.1948 р. н.

Василь Панькевич

У квітні 2014 року поїхав до м. Горлівка, щоб провідати родичів, *Панькевич Василь Фридрихович* 09.01.1987 р. н. 6.06.2014 року перестав виходити на зв'язок. Є інформація, що його разом зі знайомим чоловіком сильно побили і забрали бойовики.

1 червня 2014 року близько 23-ї години двоє невідомих чоловіків у камуфляжі біля автозаправної станції «ОККО» в м. Первомайськ позбавили волі і заподіяли Ц-ой 1995 р. н. тілесні ушкодження, а також заволоділи автомобілем ВАЗ 2109 1988 р. в. білого кольору. Насильно посадили в цей автомобіль Ц-ву, зав'язали їй очі і відвезли з собою. 2 червня на світанку, на автодорозі між містами Первомайськ і Попасна її висадили з авто і поїхали в невідомому напрямку.

5 червня 2014 року близько 14.00 троє невідомих у камуфляжній формі зі зброєю, один з яких був у масці, викрали з робочого кабінету в приміщенні Олександрівського сільської ради голову сільради *Анатолія Павловича Березана* 1952 р. н. і його заступника *Віталія Олександровича Рєпіна* 1981 р. н., посадили в невідомий автомобіль і відвезли в невідомому напрямку.

Через деякий час чоловіки були звільнені. Виявилося, вони були захоплені бойовиками т. зв. ДНР. Протягом трьох днів їх допитували в будівлі обласного управління СБУ в Донецьку.

Володимир Величко

8 червня 2014 року *Величко Володимир Олександрович* 12.05.1973 р. н. в Слов'янську біля автовокзалу був зупинений бойовиками. Після нетривалої бесіди чоловіка проти його волі посадили в його ж машину і відвезли невідомо куди.

Якийсь час Володимир значився в списку полонених для обміну на сайті Рубана В. В.

13 червня 2014 року в 14.00 в м. Красногорівка в приміщенні контори ВАТ «Кроз» зайшли невідомі в масках і камуфляжній формі зі зброєю. Вони затримали генерального директора і засновника вказаного підприємства, мешканців Донецька *Джоджуа Рєваза Анзоровіча* 1979 р. н. і *Гурама Немсадзе* 1982 р. н., та на невідомому автомобілі відвезли в невідомому напрямку.

Олександр Мосолов

17 червня 2014 року Мосолов Олександр Миколайович 03.11.1961 р. н. був викрадений з місця роботи (район залізничного вокзалу м. Донецька) чотирма озброєними людьми і вивезений в інкасаторському автомобілі.

Під час викрадення був викрадений і службовий автомобіль Олександра — «Тойота» (держномер АН 0954 ЕМ), який пізніше потрапив в ДТП в центрі Донецька.

Відео викрадення <http://informer.media/archives/7428>

Мосолов працював начальником Донецької регіональної служби державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті. Досі відомостей про його долю немає.

21 червня 2014 року в м. Луганськ приблизно об 11:00 ранку озброєні люди насильно відвезли з власного будинку за адресою: м. Луганськ, кв. 50 років Жовтня, в невідомому напрямку *Журбенко Михайла Олексійовича* 1969 р. н. Досі про долю чоловіка нічого не відомо.

22 червня 2014 року в Луганську на площі Леніна між мешканцем Луганська *Даниленко Денисом Валерійовичем* 1986 р. н. і невідомим хлопцем стався словесний конфлікт, в ході якого хлопець комусь подзвонив. До місця конфлікту під'їхав автомобіль, з якого вийшли люди в камуфляжній формі, посадили в автомобіль Даниленка та відвезли невідомо куди. До теперішнього часу місцезнаходження чоловіка невідомо, на зв'язок він не виходить.

Володимир Семистяга

23 червня 2014 року був викрадений бойовиками *Семистяга Володимир Федорович*, 15.11.1949 р. н., історик, викладач Луганського державного університету, громадський дія, відомий своїми проукраїнськими поглядами. 27 червня з'явилася інформація, що він помер від серцевого нападу. 1 липня родичі повідомили, що Семистяга живий. 15 серпня Володимира Семистягу звільнено з полону, у якому він пробув 55 днів.

24 червня 2014 року в 12.45 в квартиру за адресою вулиця Кірова, 6 в Луганську увійшли троє озброєних автоматичною зброєю чоловіків, одягнені в камуфляжну форму, вивели господаря квартири — *Сергієнко Сергія Сергійовича* 1968 року народження, викладача історії Східноукраїнського національного університету ім. Даля, посадили в автомобіль і вивезли в невідомому напрямку.

Як повідомляють очевидці, бойовики спробували зламати двері ломом, забрали з квартири Сергієнко комп'ютерну техніку.

«За словами очевидців, в під'їзді під час викрадення були присутні співробітники міліції. Однак визначити, чи була це українська міліція, або «міліція ЛНР», свідкам викрадення не вдалося».

Причини викрадення Сергієнко невідомі.

Джерела в середовищі сепаратистів повідомили, що він, нібито, був «затриманий для допиту комендатурою» за особистим розпорядженням Валерія Болотова. Однак, на наступний після

Сергій Сергієнко

затримання день бойовики, які охороняють захоплені будівлі Луганської обласної державної адміністрації та СБУ заперечували, що викрадений знаходиться у них.

Правоохоронці підтвердили факт викрадення Сергієнко (згідно зі зведенням керівника Відділу зв'язків з громадськістю ГУ МВС України в Луганській області Тетяни Погукай, в Кам'янобрідському районі).

Сергієнка били, погрожували розстрілом, але через деякий час відпустили.

26 червня 2014 року близько 18.30 обірвався зв'язок з *Бутенком Іваном Васильовичем*, 13.03.1962 р. н., водієм ТОВ «Автотранс України», який перевозив банківське обладнання з с. Орджонікідзе (Дніпропетровська область) за маршрутом Дніпропетровськ — Донецьк — Запоріжжя. Зв'язок зник при виїзді з н. п. Олександрівка (зараз окупована територія).

Геннадій Соловійов

27 червня 2014 року в м. Донецьк на території «критого ринку» люди в чорних масках на білому авто без розпізнавальних номерів насильно відвезли в невідомому напрямку *Соловійова Геннадія Анатолійовича* 07.05.1972. До теперішнього моменту про долю чоловіка нічого не відомо.

30 червня 2014 року *Задороженко Євген Володимирович*, 1973 р. н., був затриманий НВФ «ЛНР». Після того зв'язок з ним перервався.

5 липня 2014 року з території станції рибного господарства в м. Курахове невідомі озброєні люди насильно відвезли в невідомому напрямку *Григорюка Сергія Петровича* 26.01.1968 р. н. разом з його особистим автомобілем Toyota.

5 липня 2014 року близько 22.50 невідомі люди в м. Курахове в районі кафе «Піцерія» відвезли в невідомому напрямку *Мороза Володимира Вікторовича*, 24.10.1968 р. н., проти його волі.

5 липня 2014 року близько 22.20 з території рибгоспу в м. Курахове невідомі насильно викрали і відвезли в невідомому напрямку *Ниточкина Олександра Юрійовича*, 24.09.1965 р. н., разом з власним автомобілем Мітцубісі Поджер.

Володимир Кіфорак

8 липня 2014 року о 08.00 невідомі люди в камуфляжній формі посадили в автомобіль Курахівського міського голову *Сажко Сергія Миколайовича*, 19.07.1969 р. н., і відвезли в невідомому напрямку. В 2014 році успішно балотувався на виборах до ВРУ, самовисуванець. Депутат по 59 виборчому округу.

9 липня 2014 року *Кіфорак Володимир Борисович* 06.11.1989 р. н. близько 19:30 виїхав на особистому авто ЗАЗ FORZA кольору срібляста мідь, номер ВВ6350СК з м. Луганськ в напрямку м. Ровеньки і пропав.

10.07.2014 у м. Луганськ була знайдена машина, повністю розбита, без номерних знаків, всередині повністю розграбована.

Очевидці повідомили родичам, що за кермом автомобіля бачили невідомих людей у камуфляжній формі.

Наразі ніяких відомостей про долю Кіфорака немає.

Іван Кузмич

12 липня 2014 року *Кузмич Іван Григорович*, 16.05.1958 р. н., їхав до Луганська на своєму автомобілі. На блокпосту в Станиці Луганська зупинили представники НВФ «ЛНР» для перевірки документів. З того моменту на зв'язок він більше не виходив.

12 липня 2014 року брати *Лукаш Олександр і Микола* зникли на блокпосту в Макарові.

Денис Вєтров

13 липня 2014 року близько 12.00 невідомі люди в камуфляжній формі зі зброєю відвезли в невідомому напрямку *Ширина Сергія Олександровича*, 18.10.1974 р. н., мешканця Мар'їнки, коли він перебував в Курахове, проти його волі.

16 липня 2014 року *Вєтров Денис Юрійович*, 06.07.1976 р. н., затриманий на блокпосту в Станиці Луганській.

3 липня 2014 року невідома доля мешканки с. Катеринівка *Кузьменко Тетяни Володимирівни*, 05.10.1988 р. н.

Юрій Костинець

21 липня 2014 року обірвався зв'язок з лейтенантом міліції, уродженцем п. Александровка, *Костинцем Юрієм Анатолійовичем* 24.07.1985 р. н. До теперішнього моменту доля чоловіки невідома.

24 липня 2014 року *Хутренков Ігор Олександрович*, 1972 року народження. Попрямував пішки з м. Золоте в м. Сєвєродонецьк, щоб провідати родину, і пропав. Через 3 дні, 27 липня 2014 року в м. Попасна був виявлений труп невідомого чоловіка з тілесними ушкодженнями в області грудної клітини.

Труп був направлений для проведення експертизи в Первомайське СМЕ (під контролем «ЛНР»).

Через деякий час слідчий, який веде кримінальне провадження, викликав матір Хутренкова для впізнання в райвідділ, де вона і впізнала свого вбитого сина по фотографії.

Олександр Зілько

26 липня 2014 року *Зілько Олександр Васильович*, 25.04.1966 р. н., який мешкав у м. Гірське по вул. Дружби, виїхав з дому на своєму автомобілі марки «Черрі Амулет» в сел. Ізварине та до теперішнього часу додому не повернувся. Не знайдений.

28 липня 2014 року Шендриков Юрій Анатолійович 05.12.1976 р. н. близько 18:30 виїхав з Амвросіївки додому в Торез на автомобілі ВАЗ 2106 помаранчевого кольору держ. номер АН 9377 ВН.

Юрій Шендриков

На блокпосту в Великій Шишовці його не пропустили бойовики, і він поїхав полями в сторону Шахтарської птахофабрики. Близько 20:30 родичам подзвонили друзі і сказали, що з Юрієм біда.

По телефону родичам сказав, що його поранили в ліву ногу і кисть лівої руки. 29.07.2014 на птахофабрику їхав автобус з робітниками о 07:30 ранку і його бачили з автобуса лежачим біля машини, а о 14:30 приватна машина зафіксувала, що він сидить в машині, але ніхто не зупинився. О 18:00 робочий автобус їхав назад — ні чоловіка, ні машини вже не було.

Олександр Мікрюков

31 липня 2014 року Мікрюкова Олександра Миколайовича 27.10.1952 р. н. в м. Донецьк забрали нібито на добу до в'язниці «ДНР», щоб перевірити як навідника.

Через добу його відпустили, але без ключів від квартири, гаража.

Чоловік пішов на блокпост на Червоноармійській трасі Донецька до бойовиків за ключами і більше не вийшов на зв'язок до сьогоднішнього дня.

2 серпня 2015 року приблизно о 11:00 пішов з дому і до теперішнього часу не повернувся **Грищенко Віталій Анатолійович**, 09.01.1982 р. н., мешканець с. Валуйське.

Олександр Хайло

3 серпня 2014 року Хайло Олександра 1988 р. н. в м. Стаханов забрали силою з дому «ополченці». Зайшли 8 осіб в камуфляжі з автоматами (до цього шукали на роботі в ТОВ «ЛЕО», але він був у відпустці). За інформацією на вересень 2014 року був в полоні у бойовиків в місті Стаханов. З того моменту про чоловіка нічого не відомо.

5 серпня 2014 року обірвався зв'язок зі слідчим Мар'їнського РВ лейтенантом міліції **Гришаєвим Максимом Сергійовичем**, 04.07.1990 р. н.

Володимир Дроботя

6 серпня 2014 року близько 12.00 виїхав з с. Олександрівка в сторону Мар'їнки **Жабський Андрій Анатолійович**, 1968 р. н., і зник безвісти.

4 серпня 2014 року зник безвісти **Дроботя Володимир Володимирович** 12.04.1972 р. н., коли він перебував у м. Донецьк. До сьогоднішнього дня про долю чоловіка нічого не відомо.

14 серпня 2014 року пішов з дому в м. Золоте і не повернувся **Овчаренко Іван Володимирович**, 29.06.1988 р. н.

Олександр Шрамко

21 серпня 2014 року Шрамко Олександр Сергійович 27.08.1991 р. н. зник безвісти. Раніше було відомо, що в кінці липня 2014 року разом з дружиною його затримували недалеко від будинку на машині ВАЗ 2106.

Приблизно до середини серпня 2014 року утримувався в підвалі будівлі Донецького СБУ.

Коли чоловіка відпустили, то він розповідав родичам, що в полоні його кілька разів вішали, топили, розстрілювали.

Потім разом з дружиною був відпущений під «домашній арешт».

21 серпня 2014 року разом з двома невідомими на машині «ланос шевроле» оливкового кольору, поїхав в сторону Макіївки для зустрічі з кимось.

Останній дзвінок Олександр зробив дружині з Макіївського мосту.

Дружину після зникнення Олександра забрали його батьки до себе на підконтрольну Україні територію.

У списки МВС України він внесений як «безвісти зниклий».

За деякими даними у вересні 2014 року Шрамко А. С. знаходився в Горлівці в полоні у Безлера.

Олександр Залажков

25 серпня 2014 року близько 19.00 **Залажков Олександр Іванович**, 01.06.1980 р. н., разом з товаришем Нікішиним Віктором Володимировичем 23.05.1977 р. н. виїхали з Ясинуватої в с.Ільінку і не повернулися. Пізніше Залажкова було знайдено мертвим зі слідами насильницької смерті.

27 серпня 2014 року близько 2 години ночі з села Новомихайлівка від знайомих виїхав у напрямку до дому **Шапшай Сергій Володимирович**, 09.03.1975 р. н., і не повернувся. Пізніше чоловіка знайшли мертвим зі слідами насильницької смерті.

Сергій Шапшай

31 серпня 2014 року мешканець Первомайська Степанюк Артем Сергійович, 24.10.1981 р. н., і мешканець сел. Голубівське **Борисенко Євген Васильович**, 02.05.1979 р. н., виїхали з дому в сторону Лисичанська і зникли.

7 вересня 2014 року двоє волонтерів з Одеси **Софія Агапова** і **Олександр Тимофєєв** пропали безвісти, коли везли гуманітарну допомогу українським військовим.

Через місяць з'ясувалося, що обидва потрапили в полон до бойовиків ДНР. Дівчина перебувала в полоні 7 місяців, хлопець — 12.

З інтерв'ю Софії: «Спочатку мене помістили в одиночну камеру Донецького слідчого ізолятора: багато допитували, але не били.

Через два тижні поселили разом з цивільними — біженцями зі Слов'янська — і дали роботу на тюремній кухні.

Варто відзначити, що сепаратисти дозволяли спілкуватися по телефону з двома дочками».

Михайло Руденчик

22 вересня 2014 року Руденчик Михайло Володимирович 15.01.1982 р. н. узятий в заручники в м. Комсомольське Донецької області. Чоловік поїхав відвозити додому бабусю, яка гостювала у нього під час активних бойових дій. На зворотному шляху Михайло був затриманий «ополченцями» на блокпосту.

Василь Коваленко

30 вересня 2014 року о 14:35 в пансіонат «Бірюса» (с. Безіменне вул. Садова 106а), де на той момент перебував Коваленко Василь Васильович 12.12.1957 р. н. приїхали 5 осіб у формі без розпізнавальних знаків зі зброєю на машині «Москвич» (колір хаکی) з піднятими ресорами.

Під приводом впізнання його раніше вкрадених речей запросили проїхати з ними. Поїхав на своїй машині. Разом з ним в його машину сіли двоє. Поїхали в бік села Саханка (сказали, що вкрадені речі знайшли там).

Після цього чоловік зник. Його машина о 20:15 проїжджала по району. Через деякий час автомобіль Коваленко перебував у пансіонаті «Парус», що знаходиться недалеко від пансіонату «Бірюса».

Пансіонат зайнятий бойовиками і ретельно охороняється. Написано офіційну заяву про зникнення в Новоазовський РВ ГУМВС України в Донецькій області.

Андрій Нещерт

11 жовтня 2014 року в Горлівці о 19:00 Нещерт Андрій Олександрович 15.07.1988 р. н., його друг-однокурсник Віктор Мінаков і дівчина Кристина йшли додому повз магазину «Аверс».

П'яний ополченець з позивним «СЕМ» почав ображати і погрожувати Андрію Нещерту (кричав, що він ополченець і працює в комендатурі міста Горлівка), кидався в бійку.

Хлопці намагалися ополченця заспокоїти, але «СЕМ» здійснив дзвінок. Після чого на машині приїхало троє чоловіків (один з них має позивний «ЗЮЗЯК») і жінка (руде волосся зібране у хвіст).

Андрія і Віктора сильно побили там же на вулиці, зв'язали руки, ноги і рот скотчем, кинули в машину. Кристину відпустили.

Олексій Фрумкін

17 жовтня 2014 року мешканець Первомайська Шумський Володимир Олександрович, 12.03.1960 р. н.. вийшов зі свого будинку, прямуючи в м. Гірське, і зник.

У березні 2014 року Трощенко Олексій Іванович, 30.03.1978 р. н., мешканець м. Гірське виїхав в м. Ровеньки, а з 17 жовтня 2014 року не дає про себе знати, і не виходить на зв'язок. Пізнаний серед загиблих.

24 жовтня 2014 року Фрумкіна Олексія Львовича 28.03.1973 р. н. в м. Жданівка Донецької області і ще кількох людей забрали «козаки» з невідомих причин. Після цього всіх відвезли в Донецьк і тримали в прокуратурі. Через кілька днів всіх, крім Олексія відпустили.

За словами людей, що вийшли, відомо, що Олексія сильно побили, але він був живий. Більше інформації про нього немає. Після дзвінка в службу пошуку людей в «ДНР» родичі припускають, що бойовики знають про нього, але нічого не говорять.

26 листопада 2014 року близько 10.00 в м. Донецьк невідомі люди в камуфляжній формі зі зброєю незаконно позбавили волі мешканця Мар'їнки *Моїсеєнка Миколу Васильовича*, 1973 р. н.

Олександр Рикунів

21 грудня 2014 року *Рикунова Олександра Анатолійовича* 06.06.1979 р. н. відвезли з робочого місця в с. Ольгинка Донецької області Волноваського району озброєні люди в невідомому напрямку.

19 січня 2015 року мешканка м. Золоте-1 заявила про те, що з 17 січня зник її чоловік, *Токарев Сергій Миколайович*, 17.11.1961 р. н.

Пізніше вона повідомила, що їй зателефонував з мобільного, що належить її чоловікові і представився співробітником поліції «ЛНР» невідомий їй чоловік, і повідомив, що її чоловік затриманий і знаходиться в Первомайському міськвідділі міліції, а також про те, що заарештований автомобіль чоловіка, на якому він пересувався — «Мерседес Спринтер», жовтого кольору.

19 січня 2015 року *Драгун Віктор Іванович*, 11.03.1963 р. н., був насильно вивезений близько 19.00 з власного будинку в с. Новоміхайловка озброєними людьми в камуфляжній формі.

10 лютого 2015 року із заявою за фактом зникнення *Шаброва Олексія Олександровича*, 12.03.1980 р. н., до правоохоронних органів звернулася його мати. Вона повідомила, що її син з вересня 2012 був засуджений до позбавлення волі строком на 4,5 роки, який він відбував у виправній колонії № 23. 7 лютого 2015 року близько 10:00 на її мобільний зателефонував її син, Шабров А. А., і повідомив, що він покинув колонію і рухається з п. Чорнухине в сторону блокпоста ВСУ біля м. Дебальцеве і збирається повернутися додому, після чого зв'язок з ним обірвався.

16 лютого 2015 року на виїзді з м. Первомайськ біля мосту на блокпосту невідомі особи в камуфляжній одязі викрали *Мардуса Олександра Вікторовича*, 23.11.1956 р. н.

Олександр Лобінцев

20 березня 2015 року *Лобінцев Олександр Володимирович* 10.12.1982 р. н. поїхав до Донецька за кермом власної газелі держ. номер АР 7986 ВО. Молодий чоловік був водієм-експедитором і віз м'ясо.

Зафіксовано факт перетину Лобінцева блокпоста № 2 в с. Оленівка, далі він звернув не на ту дорогу і зник.

Через кілька днів Олександр вийшов на зв'язок з чужого телефону і за наказом «когось» не міг говорити (сказав, що в полоні, що ватажок Моторола, називав ще якісь імена).

14 квітня 2015 року приблизно о 9 ранку в районі сел. Голубівське (підконтрольне ЛНР) озброєними особами було затримано співробітник ГУ УКРІНФОРМ в Луганській області *Ткаченка Андрія Валерійовича*, 27.06.1967 р. н., і громадянина *Старцева Юрія Анатолійовича*, 24.03.1967 р. н. Правоохоронці вважають, що є велика ймовірність вважати їх загиблими.

Володимир Конончук

4 травня 2015 року мешканка Попасної заявила про те, що невідомі особи з 13 березня 2015 року незаконно утримують її брата *Конончука Володимира Вікторовича*, 28.11.1972 р. н., жителя Попасної, в комендатурі «ЛНР» м. Первомайська.

26 лютого 2016 року в 09.30 пішла з дому в селі Новомихайлівка та до сьогоднішнього дня не повернулася *Дашковська Світлана Володимирівна* 12.01.1981 р. н.

Віталій Руденко

8 листопада 2016 року стало відомо про те, що в т. зв. «ЛНР» в м. Красnodон затриманий і незаконно утримується суддя Апеляційного суду Луганської області *Віталій Валентинович Руденко*. Він їхав на похорон батька. Повідомляється, що приблизно в середині жовтня «після того, як він заїхав на блокпост, де його зупинили і перевірили документи, було викликано т. зв. «МГБ», яке і затримало суддю». Трохи пізніше Руденко звинуватили в «державній зраді». Зараз він знаходиться в «СІЗО».

Руденко провів в ув'язненні близько 9 місяців, в т. зв. МГБ його катували. Звільнений 29 липня 2017 року.

27 квітня 2017 року на КПВВ «Станиця Луганська» був затриманий і відвезений в невідомому напрямку представниками так званої «комендатури» 38-річний житель Станиці Луганська *Олексій* (прізвище невідоме).

Чоловік заробляв собі на життя тим, що за невелику плату допомагав переносити сумки з речами людям, які перетинають КПВВ «Станиця Луганська» від блокпоста на підконтрольній Україні території до блокпоста сепаратистів.

У день зникнення сина батьки почали самостійні його пошуки, опитували людей, які знаходяться на КПВВ, і тих, хто разом з сином займається перенесенням сумок через лінію розмежування, але ніякої інформації про зниклого сина не отримали.

Через деякий час молодший брат зниклого знайшов в соціальних мережах оголошення про те, що на вул. Ломоносова окупованого Луганська знайшли труп невідомого чоловіка. За описом померлого і його речей рідні впізнали зниклого.

Турал Вердієв

По слідах на тілі померлого родичі припустили, що хлопця забили до смерті під час проведення «роз'яснювальної бесіди» в «МГБ ЛНР».

У травні 2017 року житель Донецька *Турал Вердієв* в соціальних мережах повідомив про викрадення людьми у військовій формі свого близького родича. Наразі про долю чоловіка нічого не відомо.

У червні 2017 року стало відомо, що житель міста Кіровськ Луганської області, колишній шахтар і пенсіонер *Юрій Бровенко* 1964 року народження, 4 червня вирушив у гості до свого знайомого Миколи Попова 1953 року народження в селище Донецький і пропав.

Син Бровенко Артем розповів, що батько поїхав в селище Донецький, допомагати другу по господарству, а потім перестав виходити на зв'язок, і ніхто не міг йому додзвонитися.

Дмитро Карпухін

«Потім мені надійшов дзвінок на телефон з невідомого мені номера і сказали, що мій батько потрапив в полон. Сказали: «якщо хочеш, щоб батько побачив онука, то давай з нами співпрацювати. Дай нам інтернет-дані, «Однокласники» і «Скайп», ми будемо по ним з тобою зв'язуватися...», — розповів Артем.

Про подальшу долю чоловіка донині нічого не відомо.

У червні 2017 року за перетину КПП «Гуково» з окупованої території на підконтрольну пропав безвісти *Карпухін Дмитро Миколайович* 1992 р. н.

Сергій Шевчук

30 липня 2017 року в Луганську пропав безвісти 45-річний чоловік, *Шевчук Сергій*. Чоловік вийшов з дому на кв. Молодіжному в перукарню і до теперішнього моменту зв'язку з ним немає.

У серпні 2017 року пропала безвісти мешканка Луганська 1955 р. н. — *Логінова Наталія Вікторівна*.

Наталія Логінова

31 серпня 2017 року на КПВВ «Станиця Луганська» з боку окупованого Луганська викрали молодого хлопця.

Петухов Микола, 1995 року народження, житель с. Верхня Вільхова Станично-Луганського району підробляв вантажником на КПВВ «Станиця Луганська». Це було єдине джерело доходу для нього та його літньої матері.

31 серпня Микола пройшов КПВВ з боку контрольованої території.

Далі на пункті пропуску з боку бойовиків його зупинили озброєні люди, які про щось почали розпитувати хлопця. Потім озброєні бойовики відвели Миколу в сторону. З того моменту зв'язок з Миколою Петуховим обірвалася.

Через кілька місяців матері Миколи хтось із знайомих повідомив, що її син знаходиться в «МГБ ЛНР». Однак самі бойовики цю інформацію спростували.

Олександр Шебанов

15 вересня 2017 року пропав безвісти *Давидов Михайло Олексійович*, 1978 р. н., житель м. Луганськ. Чоловік виїхав на своєму автомобілі з м. Золоте в м. Луганськ і досі не дає про себе знати.

26 вересня 2017 року під час перетину лінії розмежування пропала безвісти мешканка м. Лутугине Луганської області *Маркушина Лілія Володимирівна* 1961 р. н. Жінка поїхала на територію України для оформлення пенсії, і до теперішнього часу не дає про себе знати.

8 жовтня 2017 року пропав безвісти при перетині КПВВ з боку бойовиків в окупованому Ізварине *Шебанов Олександр Дмитрович* 1978 р. н., який прямував з РФ додому. Чоловіка забрали люди у військовій формі, далі про його долю нічого не відомо до цього моменту.

📍 (22.10.2017) утрон ушел из дома(Макеевке, центрально городской район, ул. Дзержинская) и до сих пор не вернулся Костюк Артем! Предположительно поехал гулять в г. Донецк, в район Азотного. Был одет: пайта синяя с черными вставками, джинсы, рюкзак. Может кто видел, помогите с поиском!!! Если кто-то владеет информацией о его месте нахождения сообщите по телефону 050-1325434

📍 В Макеевке | В Донецке | Опер. Новости | Сводки
автор объявления больше не писал и убрать пока не просил
сегодня в 0:57

📍 Сабина Веселовская
Что то часто стали подобные объявления появляться...
печально 🙄
три часа назад

👍 4

Артем Костюк

15 жовтня 2017 року житель міста Ровеньки Луганської області *Новаковський Євген Миколайович*, 1983 р. н., виїхав на КПП «Должанський» з боку бойовиків, після чого з ним немає ніякого зв'язку.

19 жовтня 2017 року пропав безвісти у Краснодоні *Кондратьєв Віктор Миколайович*, 1981 р. н. Чоловіка з дому забрали невідомі люди, після чого він більше не повернувся, і зв'язку з ним немає.

22 жовтня 2017 року вийшов з дому і досі не повернувся *Костюк Артем*, житель м. Макіївка.

24 жовтня 2017 року пішла з дому і до цього часу не повернулася жителька Луганська 45-річна *Мазур Юлія Василівна*. Правозахисникам стало відомо, що раніше бойовики вже цікавилися проукраїнськими поглядами зниклої.

24 жовтня 2017 року на КППВ «Гнутове» з боку бойовиків з невідомих причин представники т. зв. «МГБ ДНР» забрали 41-річного *Наливайченко Віталія Анатолійовича*. До теперішнього моменту про місцезнаходження чоловіка нічого не відомо.

Донецк | Петровский район
сегодня в 21:01

❗ Пропал мужчина ❗

Наливайко Виталий Анатольевич 41 год.

Известно то, что 24.10.17 утром с КПП* Гнутово* на собственном автомобиле ВАЗ 21112 гос.номер АН6770ВТ по неизвестным причинам его забрали сотрудники МГБ ДНР. В самом министерстве утверждают что его нет.

Виталий к уголовной ответственности не привлекался, противозаконного ничего не делал.

Уже задействованы сотрудники МГБ и полиции.

Просим помощи у всех! Быть может кто-то видел автомобиль или самого Виталия.

Любая информация важна.

Контактные номера: Дочь Диана - 0669622213; Жена Анна-0713437786.

31 жовтня 2017 року під час перетину КППВ «Станиця-Луганська», пропав безвісти житель Луганська *Бушуйченко Олег Станіславович*, 1969 р. н. Він прямував до окупованого Луганськ через лінію розмежування. Зникнення сталося в результаті «спілкування» з представниками НВФ, які з невідомої причини вирішили «індивідуально» поспілкуватися з луганчанином. Після перетину поста луганських бойовиків Олег Бушуйченко на зв'язок з сім'єю не вийшов.

7 листопада 2017 року вранці двоє жителів Слов'яносербська *Хорольський Василь Гаврилович* 1956 р. н. і *Захаров Ігор Сергійович* 1981 р. н. пішли за грибами в сторону річки Сіверський Донець. Наразі про те, де знаходяться чоловіки, нічого не відомо.

18 грудня 2017 року жителька с. Давидо-Нікольське повідомила, що її знайомий, *Парубець Сергій Миколайович*, 1972 р. н., житель с. Лисе, пішов перевіряти рибальські снасті на р. Сіверський Донець і не повернувся.

30 листопада 2017 року пропав безвісти *Погорелов Олександр*, 1979 р. н. Чоловік прямував на Оленівський блокпост для перетину лінії розмежування, і зв'язок з ним обірвався.

7 грудня 2017 року в районі ставка в селі Водобуд пропав *Фокша Сергій Вікторович* 2 жовтня 1975 р. н., житель окупованої Горлівки. Як повідомляють в соцмережах родичі, чоловік не повернувся з буферної зони. При собі мав паспорт і телефон. Пізніше були знайдені його речі, в тому числі кинутий велосипед. Родичі самостійно обстежили місце зникнення чоловіка. Але свідків того, що сталося немає.

Сергій Парубець

Олександр Погорелов

Сергій Фокша

Анна Мельничук

18 грудня 2017 року в Донецьку пропала дівчина *Мельничук Анна* 2001 року народження. Вранці вийшла з дому і не повернулася.

19 грудня 2017 року пропав *Крумзер Євген Сергійович*, мешканець села Дар'їно-Єрмаківка, Луганської області. Майже через місяць знайшли труп хлопця зі слідами насильницької смерті.

17 лютого 2018 року пропав безвісти *Яшатів Олексій Олександрович* 1978 року народження, громадянин РФ, який проживає в Норильську. Він приїхав у відпустку до мами в сел. Успенка. Чоловік пішов на цвинтар і не повернувся.

13 березня 2018 року пропав *Дрюков В'ячеслав Миколайович* 1977 року народження. Чоловік виїхав з с. Георгіївка в Луганськ на Волзі ВВЗ194СЕ о 8 ранку, і зв'язок з ним обірвався.

Євген Крумзер

Олексій Яшатів

В'ячеслав Дрюков

ДОДАТОК 2

КОРОТКИЙ ОПИС ДЕЯКИХ ЗНИКНЕНЬ НА ПІДКОНТРОЛЬНИХ ТЕРИТОРІЯХ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

17 квітня 2014 року зникла *Коваленко М. Ф.*, 1936 р. н. У 2016 році ідентифікована як загибла.

3 травня 2014 року невідома доля жителя Попасної *Крихітки Михайла Олександровича*, 20.05.1980 р. н. У 2016 році визнаний судом загиблим.

17 травня 2014 року вийшов з дому і не повернувся мешканець с. Степове *Жалдак Євген Петрович*, 16.10.1988 р. н.

Олександр Зінов'єв

27 травня 2014 року о 12:00 виїхав з Добропілля до Красноармійську *Зінов'єв Олександр Сергійович* 12.04.1982 р. н. До Красноармійська не дійшов. Зв'язок з ним зник о 12:30 перед Красноармійськом на блокпосту українських ЗСУ. Був на машині Нисан Урван АН 8245 ІН синього кольору.

11 липня 2014 року *Колесов Євген Дмитрович* 22.09.1996 р. н. пропав безвісти в м. Красноармійськ. Проживав за адресою: м. Красноармійськ, м-н Сонячний буд. 1, кв. 62. Пропав в м-н Лазурний близько 20:00. За словами очевидців викрадений військовими без розпізнавальних знаків.

Разом з ним були і зникли *Гресь Сергій Сергійович* 23.08.1988 р. н. та *Косоухов Євген Юрійович* 23.10.1986 р. н. Досі про їхню долю нічого невідомо.

Євген Колесов

Сергій Гресь

Євген Косоухов

11 липня 2014 року пішов з дому в с. Дачне і не повернувся до цього моменту *Зайцев Олексій Іванович*, 29.09.1984 р. н.

1 серпня 2014 року близько 21.00 *Бондаренко Сергій Володимирович*, 19.12.1980 р. н., виїхав на власному автомобілі з с. Георгіївка в Курахове і зник.

1 серпня 2014 року під час слідування з місця проживання в м. Донецьк до місця несення служби, Вугледарський РВ, капітан міліції *Соларов Федір Федорович*, 01.12.1984 р. н., був затриманий військовими на блокпосту в Костянтинівці. Після цього зв'язок з міліціонером обірвався.

Вадим Бледнов

6 серпня 2014 року близько 14.30 невідомі люди в камуфляжній формі відвезли жителя Мар'їнки *Шульгу Івана Володимировича* в невідомому напрямку.

10 серпня 2014 року *Порошин Сергій Миколайович*, 23.11.1967 р. н., зник у Станиці Луганській під час бойових дій.

14 серпня 2014 року пішов на роботу і до цього дня не повернувся *Бледнов Вадим Станіславович*, 20.02.1964 р. н.

Андрій Кубарєв

14 серпня 2014 року близько 7.00 *Кубарєв Андрій Володимирович*, 30.06.1985 р. н., вийшов з м. Ясинувата до Мар'їнки і зник безвісти. На даний момент доля людини невідома.

23 серпня 2014 року обірвався зв'язок з водієм-експедитором ТВО «Схід» *Примаком Н. М.*, коли він перебував на нафтобазі за адресою: с. Яковлівка, вул. Східна, 1.

24 серпня 2014 року *Озерова Костянтина Петровича* 1967 р. н. в с. Ждановка забрали солдати ЗСУ 95-ї бригади з власної квартири. Про те, де він знаходиться, до сих пір нічого не відомо.

Костянтин Озеров

27 серпня 2014 року *Єрошенко Олександр Миколайович*, 28.06.1965 р. н., зник на блокпосту після перевірки документів.

1 вересня 2014 року *Букін Сергій Володимирович*, 22.07.1964 р. н., зник після бойових дій на околиці Станиці Луганській.

5 вересня 2014 року близько 7 години ранку вийшов з дому і більше не повернувся *Амельченя Павло Павлович*, 27.04.1935 р. н., мешканець Мар'їнки. Через деякий час був знайдений мертвим зі слідами насильницької смерті.

10 вересня 2014 року *Христюк Олег Васильович*, 13.03.1963 р. н. пішов з дому в Станиці Луганській, його доля не відома донині.

11 вересня 2014 року близько 11.00 невідомі в камуфляжній формі насильно відвезли в невідомому напрямку з дому в Курахові *Супруна Миколу Анатолійовича*, 28.01.1982 р. н.

Володимир Полегенький

19 вересня 2014 року в м. Слов'янськ пропав безвісти *Полегенький Володимир Вікторович* 21.04.1964 р. н.

Машину, на якій їхали Полегенький та його товариш Жейда, зупинили четверо озброєних військових на УАЗі на трасі недалеко від першого блок поста м. Слов'янськ. Почали обшукувати, заламали їм руки, одягли мішки на голови, побили і відвезли, за словами Жейди В., в підвальне приміщення, де тримали їх в різних місцях окремо один від одного.

20.09.2014 Жейду В. з мішком на голові вивезли назад до його машини і відпустили. Про місцезнаходження Полегенького до сьогоднішнього дня нічого не відомо.

3 жовтня 2014 року близько 15.40 невідомі люди вивезли *Ісаєва Анатолія Анатолійовича*, 1970 р. н., з власного будинку в с. Дачне в невідомому напрямку. На сайті «Миротворець» повідомлено, що «був затриманий і заарештований за ст. 110, 113, 257 КК України. Обміняний в кінці грудня 2014 року згідно з Мінськими домовленостями».

13 жовтня 2014 року *Бичков Андрій Леонідович*, 14.08.1981 р. н., зник та припинив виходити на зв'язок, коли до будинку в Станиці Луганській, де чоловік проживав зі своєю матір'ю, увірвалися люди в чорних масках і проти його волі відвезли в невідомому напрямку.

17 січня 2015 року *Беспалов Володимир Олександрович*, 04.02.1953 р. н., був затриманий батальйоном МВС «Чернігів». Зник безвісти.

Сергій Разінков

17 січня 2015 року *Разінков Сергій Олександрович* 23.05.1962 р. н. був знятий з автобуса № 212, який слідував за маршрутом Луганськ-Кондрашевська, на блокпосту ВСУ. Затриманий батальйоном МВС «Чернігів» разом з Беспаловим В. А. 19.01.2015 на дзвінки на мобільний Сергія не відповідали, скидали або хрюкали в трубку. Був впізнаний в загиблому в 2015 році.

17 січня 2015 року *Кішіченко Яна Іванівна*, 09.01.1977 р. н., мешканка м. Попасна, покинула свій будинок, виїхавши в невідомому напрямку. У 2016 році визнана судом померлою.

18 січня 2015 року невідомі особи в камуфляжній формі забрали з місця проживання в с. Тошківка по вулиці Залізничників *Жукова Петра Івановича*, 02.07.1951 р. н., і відвезли в невідомому напрямку. На сайті «Миротворець» вказано, що брав участь в бойових діях.

22 січня 2015 року близько 11 ранку в м. Гірське по вул. Радянська невідомі особи в камуфляжному одязі, озброєні автоматичною зброєю, незаконно позбавили волі і відвезли в невідомому напрямку *Васильєва Ігоря Валерійовича*, 24.03.1971 р. н., який пересувався на автомобілі ВАЗ 2115 д/н ВВ9313ВЕ чорного кольору. Не знайдений.

24 січня 2015 року близько 14.00 люди в камуфляжній формі зі зброєю забрали мешканця Курахове *Бургело Олександра Володимировича*, 03.04.1982 р. н., з власного будинку і відвезли в невідомому напрямку.

28 січня 2015 року біля м. Гірське невідомі в камуфляжній одязі з автоматичною зброєю, пересувались на автомобілі ВАЗ 2115, затримали *Маслова Миколу Анатолійовича*, 13.07.1957 р. н., посадили його в автомобіль NISSAN PATROL синього кольору і відвезли в невідомому напрямку.

28 січня 2015 року *Валуйський Олександр Павлович*, 15.12.1962 р. н., зник без вісті після того, як був затриманий батальйоном МВС «Чернігів».

31 січня 2015 року *Мацаєв Віктор Миколайович*, 11.07.1967 р. н., зник без вісті після того, як був затриманий батальйоном МВС «Чернігів».

12 лютого 2015 року в м. Золоте для ремонту водопроводу була направлена ремонтна бригада КП «Луганськвода» в складі *Попова О. Б., Ліпшаєва П. В., Корнієвського П. В., Ліпшаєва П. П.* в супроводі старшого лейтенанта міліції *Сухорукова Олександра Георгійовича*. На бездоріжжі близько мікрорайону Стахановець (Золоте-3) вони були зупинені групою озброєних осіб в камуфляжній формі і вивезені в невідомому напрямку.

9 березня 2015 року *Кримцев Геннадій Павлович*, 30.06.1970 р. н., вийшов з будинку в Станиці Луганській, подальша доля не відома.

Дмитро Городовіков

22 березня 2015 року в смт. Станиця Луганська в районі нового моста село Погорілове і базою відпочинку «Катрін» зник безвісти *Городовіков Дмитро Іванович* 1971 р. н. Останній раз його бачили на блокпосту в Макарові, батальйон МВС «Торнадо». Влітку 2017 року впізнаний в трупі зі слідами насильницької смерті.

27 березня 2015 року за нез'ясованих обставин зник зі свого домоволодіння в м. Гірське, *Наумов Вадим Вячеславович*, 31.07.1990 р. н.

2 квітня 2015 року родичі повідомили, що їх дідусь *Швед Петро Кирилович*, 22.08.1929 р. н., мешканець м. Гірське, пропав безвісти. Пізнаний в загиблому в 2016 році.

10 квітня 2015 року зник *Бруєвич Федір Юхимович*, 20.01.1944 р. н., мешканець м. Золоте-1. У 2016 році ідентифікований як загиблий.

25 травня 2015 року близько 13.00 невідомі особи в камуфляжному одязі, зі зброєю, викрали з будинку, розташованого в районі водосховища в сел. Комишеваха, *Сидорова Юрія Петровича*, 07.08.1960 р. н.

У червні 2015 року мешканка м. Попасна заявила про те, що троє невідомих чоловіків у масках, озброєні автоматичною зброєю, біля будинку № 46 по вул. Степова проти волі посадили в авто-

мобіль «ГАЗель» її співмешканця *Прокопенка Олександра Володимировича*, 26.01.1968 р. н., і відвезли в невідомому напрямку. На сайті «Миротворець» повідомлено, що він є бойовиком НЗФ.

3 липня 2015 року родичі не мають інформації про *Матящук Зінаїду Олександрівну*, 07.03.1973 р. н., яка проживала в с. Троїцьке.

23 липня 2015 року рано вранці зі свого будинку в м. Гірське пішов і зник *Пономарьов Євген Сергійович*, 26.03.1991 р. н.

24 липня 2015 року пішов з дому та не повернувся мешканець м. Мар'їнка *Куценко Сергій Леонідович*, 30.07.1977 р. н. Пізніше чоловіка знайшли мертвим зі слідами насильницької смерті.

31 липня 2015 року родичі *Тараріна Олександра Вікторовича*, 14.02.1983 р. н., з с. Троїцьке, повідомили про те, що він 29 липня 2015 р. виписався з лікарні № 2 м. Артемівська, але додому не повернувся. Пізнаний серед загиблих.

3 серпня 2015 року близько 10 години ранку невідомі особи в камуфляжі на перехресті доріг біля сел. Мирна Долина затримали жителя сел. Тошківка *Лисакова Віктора Яковича*, 27.04.1942 р. н., і заволоділи його автомобілем «Нісан Тіда» бежевого кольору, після чого сіли в його автомобіль, наказали мовчати і рухатися, куди вони накажуть. Через деякий час невідомі наказали зупинитися, замотали йому очі скотчем, поклали його в багажник автомобіля, після чого привезли його в невідоме приміщення, де утримували до ранку 4 серпня під охороною одного з невідомих. Рано вранці знову замотали очі скотчем і, посадивши в невідомий автомобіль, вивезли в невідоме місце, і, висадивши з авто, віддали йому паспорт і поїхали в невідомому напрямку.

13 серпня 2015 року мешканець с. Нижня *Поляшенко Сергій Іванович*, 18.10.1986 р. н., пішов з дому, і подальша його доля невідома. В 2016 році пізнаний серед загиблих.

21 серпня 2015 року пішла з дому і не повернулася мешканка с. Солодке *Лук'янченко Оксана Михайлівна*, 24.01.1982 р. н.

27 серпня 2015 року зник *Щербина Віталій Андрійович*, 01.10.1998 р. н., мешканець м. Попасна. В 2016 році пізнаний серед загиблих.

9 вересня 2015 року в 20.00 невідомі люди в камуфляжній формі зі зброєю насильно забрали з власного будинку в м. Красногорівка *Сидоренка Юрія Миколайовича*, 17.06.1969 р. н., та відвезли в невідомому напрямку на автомобілі «Газель» синього кольору з номером АН8142ОС.

22 вересня 2015 року мешканець п. Новотошківське *Строганов Олександр Юрійович*, 19.02.1983 р. н., близько 19-00 пішов з дому і не повернувся. Пізнаний серед загиблих.

27 вересня 2015 року вийшов з дому в м. Красногорівка і не повернувся *Волков Віталій Олександрович*, 05.11.1980 р. н. Пізніше чоловік був знайдений мертвим.

14 жовтня 2015 року *Коржов В'ячеслав Миколайович*, 21.08.1960 р. н., який проживав в сел. Золотарівка, пішов з дому, і подальша його доля невідома.

24 жовтня 2015 року близько 19-00 двоє невідомих у камуфляжному одязі зі зброєю забрали *Лузіна Олександра Федоровича*, 19.11.1986 р. н., з його квартири в м. Гірське.

3 23 жовтня 2015 року невідома доля жителя с. Тошківка *Згібнева Сергія Лазаревича*, 27.01.1955 р. н.

9 листопада 2015 року мешканець с. Георгіївка *Пивовар Роман Петрович*, 06.03.1979 р. н., зник і не виходить на зв'язок по сьогоднішній день.

14 листопада 2015 року на блокпосту в с. Георгіївка невідомі люди в камуфляжній формі зі зброєю затримали і відвезли на автомобілі УАЗ Патріот з номером АН0104 в невідомому напрямку мешканця Донецька *Дацка Олександра Олеговича*, 31.01.1962 р. н. Пізніше виявилося, що він був затриманий СБУ «за пособництво терористам», яке полягало в тому, що він працював в т. зв. ДНР на посаді начальника Товариства захисту прав споживачів, на якій раніше працював в Житомирі. 27 листопада Житомирський апеляційний суд звільнив Дацко на поруки депутатів ВРУ Тетяни Бахтєєвої та Ельбруса Тадеєва.

23 листопада 2015 року через ДП «Первомайськвугілля» повідомили про те, що начальник відділу кадрів *Забелін Сергій Олександрович*, 27.05.1956 р. н., був викрадений.

7 грудня 2015 року в 21.00 пішла з дому і до цього часу не повернулася мешканка м. Красногівка *Венгер Наталія Володимирівна*, 21.12.1971 р. н.

Довідкове видання

**Насильницькі зникнення в Україні
та зникнення безвісти під час воєнного конфлікту
на сході України в 2014–2018 рр.**

Автори дослідження:

Юрій Асєєв (додатки 1, 2), Анастасія Єгорова (додатки 1, 2),
Борис Захаров (п. 8), Євген Захаров (Вступ, Резюме, пп. 1–7, 9),
Яніна Смелянська (Додатки 1, 2), Геннадій Токарев (п. 6).

Відповідальний за випуск *Є. Ю. Захаров*
Верстка *О. А. Мірошниченко*

Підписано до друку 08.06.2018
Формат 60×84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура MetaPro
Умов. друк. арк. 2,79. Наклад — 50 прим.

ГО «ХАРКІВСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА»
61002, Харків, а/с 10430
<http://khp.org>
<http://library.khp.org>

ДЛЯ НОТАТОК